

Gedoopt en gezonden (Baptised and sent)

Dit jaar wordt wereldwijd in de Kerk de maand oktober gevierd als Buitengewone Missiemaand. Deze Bijzondere Missiemaand past goed in ons diocesane Jaar van de Roepingen. Het gaat immers over het sacrament van het Doopsel én over onze opdracht om het Evangelie uit te dragen.

Het Doopsel reinigt ons van zonden (Hand. 22, 16) en is de deur naar de gemeenschap van de Kerk en naar de andere sacramenten. Het Doopsel schenkt ons de gave van de heilige Geest (Hand. 2, 38). Die gave wordt bevestigd in het Vormsel, wanneer bij de zalving met chrisma op het voorhoofd wordt gezegd: "Ontvangt het zegel van de heilige Geest, de gave Gods".

We ontvangen het Doopsel niet alleen voor onszelf. Het maakt ons tot lidmaat van de Kerk als lichaam van Christus (1 Kor. 12, 12-31). Samen delen we in de opdracht van de Kerk om het Evangelie te verspreiden in woord en daad (cf Mt. 28, 19-20; Hand. 14, 27).

Paus Benedictus XVI (*Deus Caritas Est* 1) en paus Franciscus (*Evangelii Gaudium* 7) benadrukken dat de liefde van God in Jezus Christus het centrum is van het Evangelie en van ons geloof: 'Christen-zijn wordt op de eerste plaats bepaald door een ontmoeting met een gebeurtenis, met een Persoon, die ons leven een nieuwe horizon en daarmee de beslissende richting geeft'.

In liturgie, catechese en diaconie vieren wij ons geloof, leren wij Christus beter kennen en mogen wij onze naaste van dienst zijn in Jezus' Naam.

In het Jaar van de Roepingen mogen we opnieuw beseffen dat ons Christelijk leven ten diepste bepaald wordt door het motto van de Missiemaand: *gedoopt en gezonden*.

+ JOHANNES VAN DEN HENDE
BISSCHOP VAN ROTTERDAM

Afbeelding van de H. Geest in de St. Bavokerk te Rotterdam-Zuid

© PETER VAN MULKEN

Stuurt u ook uw kaartje naar ons op?

Wij zijn heel dankbaar voor de donaties die mensen in het voorjaar hebben gedaan aan Vronesteyn. Samen ondersteunen wij de priester- en diakenstudenten.

Wij willen u graag op de hoogte blijven houden van de activiteiten van het Centrum voor Priester- en Diakenopleiding Vronesteyn, zoals bijvoorbeeld een wijding.

Vraag: van de bank die de donaties verwerkt, krijgen wij geen adresgegevens meer. Zou u door middel van het bijgevoegde kaartje ons uw adresgegevens willen aanreiken?

Uitnodiging wijdingen

Dankbaar jegens God zal Mgr. dr. J.H.J. van den Hende door handoplegging en gebed Melchior Kerklaan tot diaken zal wijden. De wijding vindt plaats tijdens de eucharistieviering op **zaterdag 16 november 2019 om 11.00 uur in de HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal**, Mathenesserlaan 305 te Rotterdam. Tevens zal Michael-Dominique Magielse o.p. tot diaken worden gewijd.

Mgr. Van den Hende vraagt in de komende tijd van voorbereiding om uw gebed voor de wijdelingen.

Voorafgaand aan de viering is het tussen 10.00-10.45 uur mogelijk om het sacrament van Boete en Verzoening te ontvangen. (Mariakapel links achterin de kerk).

Wij nodigen u van harte uit om deze plechtigheid met ons mee te vieren. Na de viering is er gelegenheid de nieuwe diakens en elkaar te ontmoeten.

INHOUD

Kevelaer	2
Column	3
Kerktoetreders	6
Missiemaand	10
Vronesteyn	11
Burgij	12

Start studiejaar

3

Terugblik 6 juli

4

Kerst-Inn Open Hof

8

Zomerkamp

16

© BISDOM ROTTERDAM

Bisschop met pelgrims naar Kevelaer

In augustus en september waren er bijzondere jubileumbedevoarten. De Haagse bedevaart vierde een 125-jarig jubileum. De Westlandse bedevaart een 200-jarig jubileum. Ondertussen werd er vanuit het Groene Hart een eerste bedevaart naar Kevelaer gehouden. Mgr. Van den Hende vergezelde de pelgrims tijdens hun bedevaart.

Van 8 tot 10 augustus nam de bisschop deel aan de Haagse bedevaart. Op zaterdag 31 augustus was de bisschop hoofdcelebrant in de basiliek van Kevelaer in de eucharistieviering van de Westlandse bedevaart. Dinsdag 3 september maakte de bisschop een deel van het programma van het Groene Hart mee. De bedevaartgangers lieten telkens de bedevaartkaars die ze hadden meegebracht achter in de Genadekapel in Kevelaer.

De Westlandse bedevaart spande de kroon met 200 jaar bedevaarten, hoewel het geen ononderbroken traditie is. Nico Stijger, secretaris, vertelde: 'In 2011 zijn we weer begonnen met het organiseren van bedevaarten, eerst met driehonderd pelgrims naar Lourdes. Het pastoraal team was daarna zo enthousiast dat we structureel bedevaarten zijn gaan organiseren. Sinds 2013 gaan we jaarlijks naar Kevelaer. Officieel heeft er van 1819 tot 1969 een Broederschap Kevelaer bestaan. We treden in hun voetsporen en proberen het voort te zetten als een soort *Broederschap 2.0*. [...] Een bedevaart is een verlengde van ons geloof in de parochie. We zorgen voor inhoud en daarom is er altijd iemand bij van het pastoraal team.'

Voorzitter Hans Klein Breteler onderstreepte het belang van de bedevaart voor de individuele pelgrim en voor de maatschappij: 'We leven in een geseculariseerde samenleving. Het is belangrijk jongere generaties bij te brengen dat er meer is dan het wereldse waar we allemaal druk mee zijn. Daar moet je wat voor over

© BIDDOM ROTTERDAM

hebben. En ik geloof dat de samenleving verbetert als je daar gevoelig voor bent. Je ziet het hier ook aan de mantelzorg die de pelgrims elkaar onderling geven. [...] Ik heb in een gesprek de bisschop ook horen zeggen dat er meer periodes zijn geweest dat de Kerk kleiner was, maar dat je dat niet over je heen moet laten gaan en er iets aan moet doen.'

Die boodschap had de bisschop deze dag ook voor de bedevaartgangers. 'Van de eerste bedevaartgangers van 200 jaar geleden is niemand er nu bij en over honderd jaar zal er niemand van ons bij zijn', preekt de bisschop in zijn homilie. 'Maar wij maken dit moment geschiedenis door het geloof met ons hart te beamen en het met vertrouwen door te geven. Het lijkt misschien geen succes te hebben, maar we weten niet wat er in het

hart van anderen gebeurt, zoals ze dat ook niet van ons weten. Maria bewaarde alles in haar hart en bracht het naar God. Mogen wij dat ook doen in onze parochies. Help ons, Heer, om dichtbij U te blijven en anderen dichtbij U te brengen en Maria, bid met ons mee dat we dat waar mogen maken in de kracht van de Heilige Geest.'

DAPHNE VAN ROSENDAAL

GEKNIPT

Word toch katholiek!

Ieder jaar worden er in ons land meer dan duizend volwassenen in de katholieke kerk opgenomen. Ooit verscheen daar het boekje 'Word toch katholiek' over. Pastoor Dick van Klaveren van parochie Sint Jan de Doper in Gouda e.o. haalt in De Voorloper aan dat die gedachte hem zeer aanspreekt. En niet alleen hem. In de parochie werden met Pinksteren acht mensen opgenomen in de katholieke kerk. 'Mensen met een heel verschillende achtergrond en met heel verschillende drijfveren. Sommigen zijn in hun relatie 'aangestoken', sommigen door hun kinderen. Anderen zijn enorm op zoek geweest naar hun 'plek' of hebben het altijd al geweten.' Tegen die achtergrond start in de parochie binnenkort weer de Alphacursus – tien avonden rond de grote thema's van het geloof – en het Catechumenaat, voor wie echt de stap wil zetten om zich te laten dopen.'

Kinderjubileum

In parochie de Emmaüsgangers in Rotterdam werd gevierd dat het kerkgebouw vijftig jaar bestond, zo valt te lezen in Maria Magdalena Magazine, van de gelijknamige federatie van parochies in en ten zuiden van de Maasstad. Op 12 mei deden de volwassenen dat, op 13 juli de kinderen, met een speciale spelmiddag. Er konden allerlei spellen worden gedaan (zoals zaklopen, vier-op-een-rij), er werd geschminkt, er was lekkers en ook in de tuin werd het gezellig', zo luidt het verslag.

Overstap Jan Lamberts

In Ursula, het informatieblad van de parochie in Delft is te lezen dat diaken Jan Lamberts de overstap maakt van Delft naar de zuidelijke Bollenstreek. Na negen jaar ging hij in op een verzoek van de bisschop. 'Met het vertrek van Jan

Lamberts gaan we een markante persoonlijkheid in het team verliezen', zo schrijft pastoor Verbakel in het blad. 'Hij kwam negen jaar geleden naar Delft om zich helemaal te kunnen richten op het stadsdiaconaat van Delft. Daartoe was een aanzet gegeven door diaken Van Bommel ofm die eerder de stad had verlaten. Jan heeft het stadsdiaconaat met veel energie opgepakt en dat heeft geresulteerd in continuering van wat bestond en uitbouw van de diaconale aanwezigheid in de stad met de opzet van het inloophuis De Jessehof.' Jan Lamberts werkte vanuit een diepe overtuiging, zo valt te lezen: 'Dat de boodschap van Jezus Christus relevant is en dat de kerk het nooit mag opgeven om vooral aanwezig te zijn bij de mensen die minder toebedeeld zijn in de samenleving.'

Vronesteyn start studiejaar 2019-2020

Op donderdag 5 september startte Centrum Vronesteyn voor de Priester- en Diakenopleiding het nieuwe studiejaar met een eucharistieviering in de Eendrachtskapel in Rotterdam. In deze eucharistieviering werd Melchior Kerklaan opgenomen onder de wijdingskandidaten ('admissio'). Hij sprak daarvoor de Geloofsbelijdenis en de Eed van trouw uit. Op zaterdag 16 november zal Mgr. Van den Hende hem diaken wijden tijdens een plechtige eucharistieviering in de HH. Laurentius- en Elisabeth Kathedraal.

Mgr. Van den Hende was hoofdcelebrant in de eucharistie. Naast rector Broeders concelebreren ook de priester-stafleden van Vronesteyn en de pastoors van Gouda en Delft. Melchior Kerklaan deed zijn pastorale stage bij pastoor Van Klaveren in Gouda en wordt benoemd in de parochie van pastoor Verbakel in Delft. Ondertussen start priesterstudent Sander Verschuur dit jaar zijn pastorale stage bij pastoor Van Klaveren.

In de eucharistieviering werd de kandidaat voor de wijding na de Schriftlezingen naar voren geroepen. Staand voor de bisschop zegt Melchior, nadat zijn naam heeft geklonken: 'Ja, hier ben ik.' Daarop nam hij weer plaats in de kerkbank om na de homilie van de bisschop weer op te staan om aan het altaar bij de opengeslagen Bijbel de Geloofsbelijdenis en de Eed van trouw uit te spreken.

'Het is de Heer die je roept en als je zegt 'Hier ben ik', is dat niet alleen een antwoord aan mij als bisschop, maar laat je je ook roepen door de Kerk die in naam van de Heer

© PETER VAN MULKEN

vraagt om naar voren te komen en beschikbaar te zijn voor het ambt van diaken', preekte de bisschop. 'Dat kan niet zonder gebed en moet in vertrouwen op de Heilige Geest, de Geest van God die met Pinksteren neerdaalde op de apostelen en vele anderen, en die de geboorte van de Kerk mogelijk maakte. De Geest die de apostelen heeft geleid toen ze druk bezig waren met verkondiging en zagen dat ze tekortschoten in de bediening van de armen. Geleid door de Geest hebben ze mannen uitgekozen voor het dienstwerk aan de armen en de handen opgelegd. Die mannen worden bij name genoemd in de Bijbel. De apostelen hebben hen geroepen bij hun namen.'

'We mogen een nieuw studiejaar openen met de familie van Vronesteyn en het bisdom. Het is belangrijk om die verbinding te leggen. Je bent als Vronesteyn een kleine familie binnen de familie van het bisdom. Het seminarie is het hart van het bisdom, heeft paus

Johannes Paulus II gezegd, omdat daar, gedragen door het gebed en geïnspireerd door de Heilige Geest, steeds nagedacht mag worden over het besef van onze roeping. Vandaag mogen we nadenken in het diocesane Jaar van de Roepingen over alle roepingen die de Heer zijn Kerk geeft. We mogen onze roeping beantwoorden en beschikbaar zijn voor het geheel van de Kerk en haar zending: de verspreiding van het evangelie en het dienstwerk van de liefde. Dat dienstwerk van de liefde is niet iets dat aan de diakens wordt uitbesteed. Maar de diakenen behartigt het namens de apostelen en spoort ook anderen aan om die belangrijke opdracht van de liefde niet te vergeten.'

[...] De bisschop sloot af met de woorden: 'Als staf en studenten van Vronesteyn mogen jullie samen een biddende gemeenschap zijn, die steeds opnieuw stappen zet in het vertrouwen dat de Heer, die het goede werk in ons begonnen is, het ook zal voltooien. Mogen we zo het

jaar beginnen, gestuwd door het optimisme van God zelf, gesterkt door zijn Geest en uitgedaagd door de apostelen van het eerste uur om recht te staan voor de verkondiging, de opdracht van het gebed en de liefdewerken aan de tafel van de armen.'

DAPHNE VAN ROOSEDAAL

Studiejaar 2019-2020

Bij de start van dit studiejaar is er 1 nieuwe priesterstudent voor het bisdom Rotterdam en zijn er 3 nieuwe diakenstudenten. In totaal zijn er voor het bisdom Rotterdam 5 priesterstudenten en 5 diakenkandidaten, waaronder de genoemde wijdingskandidaat Melchior Kerklaan.

COLUMN: Nieuwe evangelisatie: Een medicijn tegen ontmoediging!

Volgens Paus Franciscus zouden we meer over onze kernboodschap mogen praten. Laten we onze verkondiging concentreren "op het wezenlijke, op hetgeen het mooist, het grootst, het aantrekkelijkst en tegelijkertijd het noodzakelijkst is. Het aanbod wordt eenvoudiger zonder hierdoor aan diepte en waarheid te verliezen en zo wordt het overtuigender en stralender." (post-synodale apostolische exhortatie Evangelii Gaudium no 35)

Deze kernboodschap is: "Jezus Christus houdt van je, Hij heeft zijn leven gegeven om je te redden en nu leeft Hij iedere dag aan je zijde om je te verlichten, om je te sterken, om je te bevrijden". (Evangelii Gaudium no 164)

Paus Franciscus haalt uit deze liefde een intens verlangen om het geloof door te geven. Hij roept ons allemaal op deze liefde te delen met de mensen om ons heen. Hij spreekt hier over de 'nieuwe evangelisatie'. "De eerste motivering om te evangeliseren is de liefde van Jezus die wij hebben ontvangen, de ervaring door Hem te zijn gered welke ons ertoe aanzet Hem steeds meer lief te hebben. Wat is echter de liefde die niet de noodzaak voelt om over de geliefde persoon te spreken, hem voor te stellen, hem te doen kennen?" (Evangelii Gaudium no 264)

Wat me aanspreekt, is zijn oproep om ons op de kernboodschap te concentreren en daar blij en enthousiast over te worden!

Wat ik me vaak afvraag, is het volgende: Proberen we als parochies niet te veel te doen? En heeft dit als gevolg dat vrijwilligers overbelast en ontmoedigd raken? Een wijs mens zei ooit tegen mij: "Wie alles probeert te verdedigen, verdedigt niets en wie overal op mikt, raakt niets."

Wanneer ik Paus Franciscus goed begrijp is 'focus' het medicijn tegen ontmoediging: ons concentreren op de kernboodschap en die boodschap zo vaak mogelijk delen met andere mensen! Volgens hem gaan we dan weer de vreugde van het Evangelie ervaren!

PASTOOR ROCHUS FRANKEN

Nationale Bedevaart met thema Geroepen

Mgr. Van den Hende opende op 6 juli de Nationale Bedevaart in Brielle. Tijdens de eucharistieviering zegende de bisschop de Bedevaartskaaers die de rest van het bedevaartseizoen zal branden en aan het eind van de viering de gerestaureerde kruiswegstaties.

In zijn homilie preekte de bisschop over de moeilijkheden die de Kerk en individuele gelovigen mee hebben gemaakt in de loop van de eeuwen. 'De eerste eeuwen waren eeuwen van vervolging. De meeste apostelen en grote groepen christenen werden gedood vanwege hun geloof in Christus. En als het christendom ergens ging groeien, was er elders in de Kerk strijd en lijden en vervolging.' Dat hebben ook de Martelaren van Gorcum meegemaakt. 'Ze moesten hun geloof loslaten, de trouw aan de paus en het geloof in de eucharistie. Maar ze zijn moedig gebleven om te getuigen van hun geloof, ook al betekende dat de martelaarsdood. Ook vandaag de dag worden mensen vervolgd vanwege hun geloof en heeft de Kerk te lijden.[...]'

Roepingen

'In het diocesane Jaar van de Roepingen is het belangrijk daarbij stil te staan. Als de Heer zijn leerlingen van het eerste uur roept op zijn weg en de Martelaren van Gorcum vraagt om Hem te volgen tot in de dood, is het belangrijk vandaag te beseffen dat God ook ons aanspreekt, dat de Heer ook ons tegemoet treedt met zijn woord en roepstem [...].'

'Als met Pinksteren het vuur van de Geest op ieder neerdaalt (cf Handelingen 2, 3), mogen we geloven dat Gods Geest met zijn gaven ieder van ons voor ogen heeft en wil aanspreken (cf 1 Korintiërs 11, 4-11).'

Foto's: © PETER VAN MULKEN

'Het zou goed zijn als we als gelovigen een klimaat van roepingen kunnen scheppen. Niet uit onszelf alleen, maar door te beseffen dat God ieder van ons wil roepen en raken.' De bisschop noemde de roeping tot het priesterschap, diaconaat en het religieuze leven en de roeping tot het huwelijk. 'Kunnen we de roeping die we zelf ontvangen hebben in dank en dienstbaarheid verbinden met de vele roepingen die we als gemeenschap van de Heer ontvangen?', zo vroeg de bisschop zich af.

Naast Mgr. Van den Hende als hoofdcelebrant concelebreerden emeritus-bisschop Mgr. Van Luyn sdb, hulpbisschop van Haarlem-Amsterdam Mgr. Hendriks,

vicaris-generaal Mgr. Visser, custos van het bedevaartsoord pastoor Glas en andere priesters in de eucharistieviering. Onder de aanwezigen was ook kardinaal Simonis. Diakens van dienst waren diaken Osseweijer en diaken Van Zoelen. Lector was de heer Verwater. De muzikale ondersteuning werd verzorgd door het koor Intermezzo uit Gorinchem onder leiding van de heer Van der Poel. Onder de speciale gasten waren vertegenwoordigers van de overheid, waaronder de burgemeester van Brielle, en vertegenwoordigers van de Orde van Malta en van de Ridderorde van het Heilig Graf van Jeruzalem. Brielle verwelkomde op deze dag naar schatting elfhonderd bedevaartgangers.

Kijk op www.bisdomrotterdam.nl voor de gehele homilie van Mgr. Van den Hende.

DAPHNE VAN ROOSENDAAAL

Caritas Syrië

De collecte was bestemd voor het heiligdom en voor projecten van Caritas Syrië. Het werk van Caritas Syrië wordt gedragen door de rooms-katholieke en oosters-katholieke kerkgemeenschappen. Geert van Dartel van de Katholieke Vereniging voor Oecumene vertelt voor de collecte over zijn ervaringen bij bezoeken aan het zwaar gehavende land. De collecte brengt € 3.257,85 op.

‘Wie wil er nou niet gelukkig worden’

Tijdens de Nationale Bedevaart in Brielle ging het bij de jongeren in een apart programma over roepingen. ‘De kerk ontstaat door geroepen, zoals jij en ik.’

De persoon die werd gevraagd om de aanwezige jongeren iets over roepingen bij te brengen, was niet geheel toevallig gekozen: rector Walter Broeders van Centrum voor Priester- en Diakenopleiding Vronesteyn. Hij begeleidt dagelijks studenten op weg naar hun priesterschap of diaconaat.

In de roepingsverhalen uit de Schift kunnen we drie thema's herkennen, legt rector Broeders uit. ‘De mens wordt geroepen en gezonden; dit is een taak van God. Vervolgens denkt iemand: neem niet mij, er zijn vast betere. En vroeg of laat worden de bezwaren van de geroepene steeds minder, omdat ze weten dat God helpt. Je bent je namelijk altijd verzekerd van Zijn hulp.’

Hondje

De jongeren, waaronder ook kinderen van de basisschoolleeftijd, luisteren aandachtig. Rector Broeders: ‘Vergelijk het maar met het uitlaten van een hondje. De hond trekt weleens aan de lijn, maar soms loopt het hondje ook keurig netjes met gebogen lijn naast of voor je. Zo is het net met God: je kunt Hem voelen

door een strakke lijn, maar Hij kan ook rustig met je meelopen in het leven, óók als jij je afvraagt of Hij wel bij je is.’

De rector benadrukt dat de aanwezige jongeren geroepen zijn. De rector vraagt hen waarom ze naar Brielle zijn gekomen en niet naar het voetbal zijn gegaan. ‘Zijn jullie nu ook geroepen? En door wie dan? Door de pastoor, door een bericht over deze bedevaart op Facebook, door God? Hoe het ook zij; de Kerk ontstaat door geroepen, zoals jij en ik. Dat we met elkaar de liturgie bidden, de eucharistie vieren en het leven vieren. Blijf daarmee doorgaan. En onthoud drie dingen goed: wees trouw aan het kruis dat in je kamer staat, wees trouw aan het gebed, vier de eucharistie in je parochiekerk én ontmoet elkaar. Bemoedig elkaar, laat elkaar niet los.’

Heilig

De jongeren vertellen over de momenten in het leven dat ze voelen dat ze “gestuurd” worden. Zoals Olaf, die na het overlijden van zijn opa ineens veel vaker in de kerk komt. Of Lorraine, die ervan overtuigd is dat ze maar één ding wil in het leven: heilig worden. ‘En ik denk dat niet alleen ik dat wil, maar iedereen, want wie wil er nou niet gelukkig worden?’

CELINE TIMMERMAN

© PETER VAN MULKEN

© PETER VAN MULKEN

Gerestaureerde kruiswegstaties

De kruiswegstaties van het bedevaartsoord van de HH. Martelaren van Gorcum in Brielle zijn gerestaureerd en teruggeplaatst, voorafgaand aan de Nationale Bedevaart op 6 juli.

Aan het eind van de eucharistieviering op de Bedevaartsdag werden de kruiswegstaties gezegend door de bisschop. Een van de staties, die waarop Jezus sterft aan het kruis, was tijdens de viering vooraan in de Bedevaartskerk opgesteld. Nadat deze statie was gezegend en bewierookt door Mgr. Van den Hende werden, terwijl de bedevaartgangers in de kerk bleven, alle staties door de bisschop in een plechtige processie in de Ommegang gezegend.

Johan ten Berge coördineerde de restauratie van de kruiswegstaties. Hij repareerde en vernieuwde de houten kruisjes op de staties. Voor de restauratie van de kruiswegstaties werd samengewerkt met de kunstenares Maud Schermer uit Utrecht. De staties zijn van keramiek (aardewerk met een opglazuur decoratie). Een statie die gebroken was werd door haar met behulp van het bestaande materiaal gerestaureerd.

De andere staties zijn schoongemaakt. De rood-witte decoratie in de randen, die in hout is gevat, bestaat uit gebrandschilderde glasdelen. Deze omlijsting is door Hein van de Water van de firma SiO2 brandschilderwerken uit Groningen aangevuld met nieuw materiaal uit het glasatelier. In totaal werden acht staties gerestaureerd.

Mooi weer verzekerd bij Lourdesgrotviering

Op zaterdagavond 17 augustus waren ongeveer zeshonderd mensen naar de Lourdesgrot van Zevenhoven - Noordeinde gekomen om de eucharistie te vieren met bisschop Van den Hende, pastoor Glas en kapelaan Van Paassen. Het was een geslaagd initiatief om het Lourdesverhaal dichterbij de mensen brengen, zei organisator en koster Gerard van den Ham. “Het was een mooie en inspirerende viering waardoor veel mensen gesterkt naar huis gingen.”

© GERARD VAN DEN HAM

Socialiteitsavonden op Rotterdam-Zuid

Gemeenschap maken

Elke eerste vrijdag van de maand organiseert de Filipijnse katholieke gemeenschap in de benedenruimte van de St. Bavokerk op Rotterdam-Zuid een informele ontmoeting onder de noemer Socialiteitsavond. Deze wordt georganiseerd om het netwerk van deelnemers te vergroten, elkaar te leren kennen en naar elkaar om te zien.

Lea Hogervorst, Grace Cabactulan en Maria en Marvin Martin, allen actieve vrijwilligers binnen de FCCR (Filipino Catholic Community of Rotterdam) zijn de organisatoren van het initiatief: 'De avonden bieden niet alleen de mogelijkheid om elkaar beter te leren

kennen, ook krijgen we zicht op wat we voor elkaar kunnen betekenen.' Er wordt gestart met gebed. 'Daarna verloopt de avond – meestal zo tot een uur of elf – in een informele setting. Iedereen brengt wat te eten mee.'

Gemeenschap

De Filipijnse gemeenschap op Rotterdam-Zuid maakt sinds 2017 deel uit van parochie Onze Lieve Vrouw van Lourdes, onderdeel van de Federatie H. Maria Magdalena. De vieringen zijn op de eerste en derde zondag van de maand samen met de Engelstalige Afrikaanse gemeenschap en op de tweede zondag van de maand is de viering speciaal gericht op de Filipijnse groep. Bij speciale gelegenheden zoals Pinksteren en Pasen viert de FCCR de eucharistie samen met de Nederlandse gemeenschap van de parochie.

Grace Cabactulan: 'Het is sinds we onderdeel uitmaken van de O.L.V. van Lourdesparochie nog wel even zoeken naar een goede balans met elkaar. We proberen onze vrijwilligers goed beslagen ten ijs te laten komen in hun werk. Verschillenden hebben de Pastorale School doorlopen. Het gaat erom dat je er als gemeenschap bent voor de mensen: bedenk maar eens dat dagelijks honderden zeelieden - grotendeels Filipijnen - Rotterdam bezoeken. Ook proberen we ondersteuning te bieden aan ongedocumenteerden. Zo nodig betrekken we de PCI.'

© PETER VAN MULKEN

© FCCR

gebedsviering, spreken met de gedetineerden en proberen hen praktisch te ondersteunen. Dat kan om een warme sjaal gaan, of tandenborstels en tandpasta. Maar het gaat ons om de waardigheid van de mensen.'

Pater Chima Anyaeze CSSp onderstreept het belang van de socialiteitsavonden met de woorden: 'Ik denk dat ons geloofsleven gemakkelijk wordt wanneer we regelmatig de gelegenheid creëren

Vertrekpunt voor diaconie

De socialiteitsavonden dienen behalve voor aanhalen van contacten ook de diaconale activiteiten. Maria Martin: 'Op de vrijdagavonden kunnen we een bredere groep betrekken bij onze activiteiten. We gaan nu bijvoorbeeld met een groepje naar het detentiecentrum Rotterdam, zijn er betrokken bij de

om onszelf en elkaar beter te leren kennen. We moeten samen bidden en samen werken om ons katholieke geloof gestalte te geven. Dat doen we op deze avonden. En dat alles in een vriendschappelijke en ongedwongen sfeer.'

JOLANDA DE WOLF

© PETER VAN MULKEN

Kerktoetredersdag

Op zaterdag 22 juni verzamelden kerktoetreders uit het hele bisdom zich in de basiliek in Schiedam. De bisschop opende de eucharistieviering met een kort woord van welkom: "Zoals de Heilige Geest zich met Pinksteren op de leerlingen neerzette, is God altijd met ons onderweg. We zeggen niet alleen als persoon 'ja' tegen de Heer, maar doen dat in de gemeenschap van de Kerk. Daarom ben ik blij u hier vandaag te ontmoeten. De Heer roept ons tot geloof en gemeenschap." Daarna klonk een getuigenis van een moeder en dochter uit de Sint Christoffelparochie in Rotterdam. Zij hebben zich door de doop, communie en het vormsel laten opnemen in de Kerk en zijn nu naar deze dag gekomen. "De Katholieke Kerk voelt heel dicht bij me, als een thuiskomen", vertelt de moeder. "Toen ik vorig jaar met mijn dochter besprak dat ik me meer wilde gaan verdiepen in het katholieke geloof en voorstelde om samen vormsel te doen, stond zij meteen achter dat besluit. Het is heel fijn om dit samen te hebben mogen doen."

"Ook u mag bouwen op de Heer, omdat -ook al zijn we zwak en is ons geloof soms kwetsbaar- de Heer het initiatief heeft genomen en ons de gemeenschap van de Kerk heeft gegeven om samen het geloof te delen en te leven als gemeenschap van de Heer." De bisschop spreekt de hoop uit dat de kerktoetreders getuigen van

hun geloof. "Dan kan opnieuw het geloofsgesprek starten. En dan wordt u als Paulus na zijn bekeering, die door zijn woord en liefde anderen weet te winnen voor Christus. En zo is het woord van God niet iets eenmaligs. Ik hoop dat u de stap die u heeft gezet altijd blijft koesteren. Niet alleen voor uzelf, maar ook voor anderen. Niet alleen achter gesloten deuren, maar ook in het leven van alledag. De Heer roept en wij mogen initiatieven nemen om anderen te roepen tot gebed en vertrouwen in de Heer."

Aan het eind van de viering ontving iedereen de identiteitskaart 'Hier ben ik', waarop de data van het doopsel, de eerste communie en het vormsel kunnen worden genoteerd. Mgr. Van den Hende: "Hier ben ik. Dat zijn Bijbelse woorden, van onder andere Samuel. Heer, ik wil er zijn om in geloof te leven met U en mijn roeping waar te maken met de talenten die U mij geeft en die niet voor mezelf houden, maar inzetten ook voor de wereld en de mensen om mij heen. Hier ben ik. Het is ook uw antwoord middenin uw leven."

De Kathedrale Laurentius en Elisabeth Cantorij verzorgde de muzikale ondersteuning. Na de eucharistieviering verzorgde vicaris Egging een rondleiding door de basiliek.

DAPHNE VAN ROOSEDAAL

© PETER VAN MULKEN

© PETER VAN MULKEN

Aandacht hebben voor eenzaamheid

Onder het motto “Ik zie jou” is Tussenbeide met Kerst 2018 een serie gestart over aandacht hebben voor eenzaamheid. De redactie vroeg mij om enige praktische lessen te trekken uit de ruim vijftien portretten van parochiële activiteiten.

Het eerste wat mij opvalt is de grote voorkeur voor netwerkontwikkeling. Bijna alle activiteiten zijn gericht op ontmoeting: het aangaan van nieuwe relaties of het verdiepen van bestaande contacten. Daar is niets mis mee, maar het is niet de enige mogelijke benadering om eenzaamheid tegen te gaan. Je kunt ook activiteiten organiseren die als kern hebben om (te) hoge verwachtingen van relaties bij te stellen of te zorgen voor een zekere aanvaarding van eenzaamheidsgevoelens. Of zoals Theo Schepens enige jaren geleden op een impulsbijeenkomst over dit onderwerp opmerkte: ‘Zou je kunnen zeggen dat eenzaamheid in zekere zin bij het menselijk leven hoort? De woestijnervaring is een Bijbels begrip.’ Dat zou een plaats kunnen hebben in het pastorale bezoekwerk.

Binnen de netwerkontwikkeling zie ik twee benaderingen:

Kom erbij

Veel voorbeelden passen binnen de dominante kerkelijke strategie van “kom erbij”, zoals inloopactiviteiten en

maaltijdprojecten. Hun ervaringen leveren praktische suggesties op om ontmoetingen te bevorderen: experimenter met tafelopstellingen, laat mensen bij elke gang van tafel wisselen en dergelijke. Ook heeft men oog voor de werving via flyers, mond-tot-mondreclame en het verlagen van de drempel door deelnemers uit te nodigen om een kennis of buurvrouw mee te nemen.

Ga erop af

Een klassieke kerkelijke vorm van de “ga erop af”-benadering is het individuele bezoekwerk. Bij het bepalen wie er bezocht wordt, kan expliciet gelet worden op een opeenstapeling van verliesfactoren (overlijden partner, vrienden, echtscheiding, baan, verhuizing). Andere factoren, die kunnen leiden tot eenzaamheid, zijn: een lage opleiding, een laag inkomen of een niet-westerse afkomst. Als iemand wordt bezocht, heeft zij de ervaring, dat ze wordt gezien en kan ze haar verhaal delen.

Maatjesprojecten

Een gemengde vorm zijn de maatjesprojecten, waarbij mensen samen iets gaan doen op basis van gedeelde interesses (fietsen, museum bezoeken, winkelen of iets dergelijks). In de ontmoeting wordt “ik zie jou” wederzijds.

JAN MAASEN

Kerk van openheid

De Haagse parochie Maria Sterre der Zee zet bij grote evenementen een “doorzichtige kerk van lucht” op. Jong en oud komen er graag voor gesprekken over zingeving, samenleving, religie en geloof.

Op Bevrijdingsdag of tijdens de introductiedagen van de Haagse Hogeschool. Of op de Uit-markt: je kunt er niet omheen. Vanaf de verte lokt een glinsterende torenspits van een doorzichtige kerk tientallen bezoekers. Voor de ingang een groot bord met de tekst: ‘Waar ben je ten diepste naar op zoek?’. Of: ‘Wat betekent vrijheid voor jou?’

Zichtbaar zijn

Vorig jaar liep Ad van der Helm, pastor in Den Haag, op Bevrijdingsdag over het Malieveld. Hij zag standjes van allerlei organisaties, maar geen kerk. ‘Wat zonde dat het goede nieuws het grote publiek hier niet bereikt. Dat is toch een gemiste kans’, vertelde hij her en der. Bestuurslid in de parochie Harry Vrins deelde de wens om de kerk “aan de man” te brengen en dus ook “buiten de eikenhouten deuren” als Kerk zichtbaar te zijn. Na heel wat denk- en overlegwerk werd daarom een opblaasbare en verplaatsbare kerk gevonden. Inmiddels heeft de kerk van transparante kunststof bij verschillende festivals gestaan: op Bevrijdingsdag, de schoolcampus en kerstmarkt.

Als spil in de organisatie van dit initiatief regelt hij fondsaanvragen, de locatiehuur, het drukwerk, de inrichting en is hij op sjouw met de luchtkerk zelf. Anderen uit de werkgroep zijn weer druk met het werven van vrijwilligers (Pieter van der Lubbe) of met de communicatie (Celine Timmerman).

Het is Harry Vrins alle moeite dik waard: iedere keer is er volop belangstelling van jong en oud. Bezoekers komen binnen om wensbriefjes op te hangen of knopen gesprekken aan met de vrijwilligers. Overigens lang niet alleen over grote thema's als levensgeluk, merkt hij: ‘Bezoekers snijden vaak spontaan spirituele, religieuze of kerkelijke onderwerpen aan. Er is dus echt behoefte aan ruimte voor bezinning en spiritualiteit, zoals onderzoeken telkens weer uitwijzen.’ Vrins is zelfs gevraagd om met de luchtkerk naar Zeeuws-Vlaanderen af te reizen, waar een kapel is afgebrand.

Openheid

Het is mooi meegenomen als de kerk aanzet tot meer kerkbezoek, maar daar gaat het de parochie niet om. Pastor Ad van der Helm: ‘We willen dat de transparante kerk de openheid symboliseert die we willen geven over ons geloof en de moeilijke dossiers. Dat eerlijke en persoonlijke gezicht spreekt bezoekers aan.’

Wie de organisatie wil versterken met helpende handen of goede ideeën, kan contact opnemen via E: transparantekerk@rkdenhaag.nl.

Robert Reijns

Eenmalige HBO-opleiding kerkmuziek

Dit cursusseizoen (2019-2020) startte eenmalig de opleiding Rooms-katholieke kerkmuziek op HBO-niveau. Het bisdom Rotterdam nodigde alle organisten en dirigenten – ook van buiten het bisdom Rotterdam – zonder kerkmuziekdiploma uit, om van deze unieke mogelijkheid gebruik te maken. De musicus kan zijn of haar diploma kerkmuziek in drie jaar tijd behalen.

‘Eenmalig bieden we deze opleiding aan, omdat er op dit moment geen andere HBO-opleiding in Nederland is die zich specifiek richt op kerkmuziek binnen de Rooms-Katholieke Kerk’, zegt Marc Schaap, medewerker kerkmuziek van het bisdom Rotterdam. Met het diploma van de opleiding kan een koordirigent of organist de kerkmuzikale bevoegdheidsverklaring I of II behalen. Zo’n verklaring is nodig voor wie professioneel wil werken als kerkmusicus in de Rooms-Katholieke Kerk.

Marc Schaap: ‘De eerste categorie zijn de musici die al in het bezit zijn een conservatoriumdiploma orgel of koordirectie, maar nog niet de kerkelijke vakken hebben gevolgd. De tweede categorie studenten, gaat om mensen die eraan toe zijn om een HBO-opleiding kerkmuziek te volgen, omdat zij bijvoorbeeld al jaren praktijkervaring hebben, in het bezit zijn van bevoegdheidsverklaring niveau III en/of autodidact zijn. Voor hen is de opleiding een zwaardere dobber, omdat zij ook het muziektheoretische gedeelte erbij krijgen, waarvoor conservatoriummusici worden vrijgesteld. Bij de intake

bekijken we of de student naar verwachting de opleiding binnen drie of vier jaar kan afronden.’

De opleiding maakt gebruik van zogenaamde ‘blended learning’. Dat is onderwijs op afstand, gecombineerd met contactdagen: ‘Het gaat om vijftien contactdagen per jaar, met daarnaast thuisstudie. We werken met een meester-gezel route, waarbij een student (indien mogelijk) gekoppeld wordt aan een ervaren koordirigent of organist. De student gaat naar deze persoon toe, bijvoorbeeld tijdens een repetitie, om te kijken en leren van hoe hij of zij werkt.’

Vanaf oktober gaan in het bisdom Rotterdam ook diverse cursussen kerkmuziek van start voor beginners en gevorderden. ‘Er zijn cursussen op drie niveaus voor dirigenten, cantoren en organisten. Ook zijn er cursussen gregoriaans en liturgie’, zegt Marc Schaap. ‘Kijk vooral eens op de website kerkmuziek-opleidingen.nl of download de flyer via www.bisdomrotterdam.nl. Daar vind je alle informatie.’

Kerst-Inn in Open Hof

Binnen de geloofsgemeenschap Open Hof van de Sint Christoffelparochie wordt in de week voorafgaand aan Kerstmis de Kerst-Inn georganiseerd. Een laagdrempelig initiatief dat veel mensen bereikt en ter inspiratie kan dienen voor andere parochies in het bisdom.

De kerststal wordt in de hal opgesteld, er is gelegenheid om een kaarsje aan te steken, een intentie op te schrijven en om een kopje koffie te drinken; de pastoraal werker is aanwezig voor een gesprek en wie wil kan kerstkaarten maken voor gedetineerden. Dat zijn de basiselementen van de Kerst-Inn.

‘Het eerste jaar bleek meteen al dat de Kerst-Inn in een behoefte voorziet’, stelt Rita Schoolenberg, pastoraal werker in de Sint Christoffelparochie, met kerken in Capelle, Nieuwerkerk en Krimpen aan den IJssel, Lekkerkerk en Rotterdam. ‘Ook mensen die anders met een boog om de kerk heen liepen, kwamen nu. Bij de een ontroerde de kerststal, bij een ander kwamen verhalen naar boven over het afgelopen jaar. De intenties die worden opgeschreven, nemen we mee in alle kerstvieringen.’

Inbedden

In kerkelijk centrum Open Hof vinden zowel de Protestantse als de Rooms-katholieke gemeenschap van Rotterdam-Ommoord onderdak.

FOTO'S: © PETER VAN MULKEN

Wanneer we de naam Open Hof waar willen maken, moeten we regelmatig onze deuren wijd openzetten, zo was de redenatie. Het voorste gedeelte van het gebouw is een ontmoetingsruimte, waar elke veertien dagen op woensdag – marktdag – een bazaar

wordt gehouden. Ook de Kerst-Inn wordt op woensdag georganiseerd. Zo wordt de activiteit ingebed in de omgeving.

Rita Schoolenberg: ‘Je ontmoet bij de Kerst-Inn mensen die zoeken,

nieuwsgierig zijn. Ook mensen die vertellen dat ze eigenlijk afscheid hadden genomen van de kerk, maar nu toch even een kijkje komen nemen. Er komen parochianen met hun kleinkind. En er komen bezoekers heel gericht omdat ze iets verdrietigs hebben meegemaakt en troost zoeken; een plek zoeken voor hun verdriet, of hun onzekerheid. Kerstmis leent zich er goed voor.’

Kerstkaarten

Om te zorgen dat mensen niet na vijf minuten weer buiten staan, is een plek ingericht om kerstkaarten te maken. De kaarten gaan naar de gevangenis in Krimpen, zodat de gevangenen kaarten tot hun beschikking hebben om zelf te versturen. Wie bij wil dragen aan de portokosten, stopt wat in het potje voor de postzegel. Afgelopen jaar zijn zo’n vijftig kerstkaarten vervaardigd.

Rita Schoolenberg: ‘Onder het bezig zijn worden soms intensieve gesprekken gevoerd. Er zijn bezoekers die aangeven dat ze moeite hebben met gevangenen!’ Vrijwilligers van de parochie zijn betrokken bij de vieringen in de gevangenis en brengen de kaarten. De gevangenispastores verdelen ze. De gevangenen zijn er blij mee.

‘De Kerst-Inn is een combinatie van sfeer zoeken en iets voor een ander doen; van een moment van stilte of juist van een goed gesprek, van een kaarsje aansteken; van troost zoeken of bezinning’, stelt Schoolenberg. ‘En dat alles doet goed!’

JOLANDA DE WOLF

Bouw nieuw Babyhuis gestart

Met het doorbreken van een geboorteslinger is de grondige verbouwing van het toekomstige Babyhuis aan de Steenschuur in Leiden officieel gestart. Het onderkomen is van de HH. Petrus en Paulusparochie.

De parochie zat al acht jaar met het lege grachtenpand uit begin 18^e eeuw in haar maag: wat zou een goede invulling van de oude pastorie naast de Lodewijkkerk zijn? Penningmeester van het parochiebestuur Stefan Tax las over het Babyhuis, een initiatief van Barbara Muller, die vijf jaar geleden het eerste Babyhuis in Dordrecht opzette. Een Babyhuis biedt 24 uur per dag opvang, behandeling en begeleiding aan (aanstaande) moeders. Vaak hebben zij op jonge leeftijd al een dik dossier aan problemen dat zij met zich meedragen.

‘Als katholieken zijn wij geroepen om ook niet-gelovigen te helpen,’ zegt initiator Tax. ‘Daarbij willen wij met dit initiatief barmhartigheid uitstralen en laten zien dat wij ‘pro life’ zijn.’ In de tuin die de parochie en het Babyhuis met elkaar gaan delen, hoopt Tax dat er een soort natuurlijke kruisbestuiving ontstaat tussen kerkvrijwilligers

en de moeders. Er is al een lijst met parochianen die hebben aangeven klaar te staan voor de nieuwe burens.

Muller zegt dankbaar te zijn voor deze kans. ‘Hiermee kunnen we voorkomen dat kinderen op zeer jonge leeftijd al van hun moeders worden gescheiden. Het gaat hier om een groep vrouwen die tussen wal en schip valt bij de officiële instanties en die wij in 4 tot 8 maanden met een hulpverleningstraject op weg helpen.’ Het pand zal acht kamers krijgen waar moeders met hun kinderen op een rustige, warme en liefdevolle manier kunnen hechten. Dat de parochie vrouwen op deze manier helpt, noemt Muller ‘een groots cadeau’. ‘Wij voelen ons enorm welkom in het nu al warme bad dat parochie heet.’

Het Babyhuis Leiden opent februari 2020 haar deuren. Wie vrijwillig een steentje wil bijdragen aan het Babyhuis kan mailen naar vrijwilligers@het-babyhuis.nl.

CELINE TIMMERMAN ©

ESTHER STARKENBURG

Jongerenbedevaart naar Rome, voorjaar 2020

De Nederlandse bisschoppen organiseren in het voorjaar 2020 een jongerenbedevaart naar Rome. Hierover is een brief gestuurd aan de pastorale teams van parochies. Deze teams is gevraagd om na te denken over de mogelijkheden om deze reis onder de aandacht te brengen van jongeren.

De inschrijving startte in september en loopt nog. Parochies ontvangen een poster om in de kerk of elders op te hangen, ansichtkaarten om jongeren uit te nodigen en een PowerPoint om groepen jongeren te informeren. Ook wordt gezorgd voor informatie die op websites en in parochiebladen kan worden opgenomen.

De jongerenbedevaart wordt georganiseerd, nadat vorig jaar in Rome de bisschoppensynode plaatsvond over 'jongeren, het geloof en de onderscheiding van de roeping' (3-28 oktober 2018). De synode was een gezamenlijk op weg zijn van bisschoppen uit de Wereldkerk. Omdat aan deze synode ook jongeren deelnamen, was het ook een gezamenlijke tocht met hen.

De bisschoppen hopen dat de pastorale teams jongeren van harte willen uitnodigen, omdat "de ervaring leert dat een pelgrimage naar Rome een grote verrijking is voor hun geloofsleven, voor hun onderlinge band en hun band met de Kerk."

Reisinformatie

De bedevaart vindt plaats van 26 april t/m 2 mei 2020 en is voor jongeren van 18 t/m 28 jaar. Organisatie: Jong Katholiek en Huis voor de Pelgrim.

Contactgegevens: Huis voor de Pelgrim, e-mail info@huisvoordepelgrim.nl, tel. 043-3215715.

Maximaal aantal deelnemers: 100 jongeren tussen de 18 t/m 28 jaar.

Prijs: € 439,- (vroegboekorting tot 31 december 2019, daarna zal de prijs hoger liggen).

Verder in vogelvlucht:

Zondag 26 april vertrek per vliegtuig. Deze bedevaart is een reis naar Rome, naar de graven van de apostelen Petrus en Paulus. Tijdens de bedevaart wordt elke dag de eucharistie gevierd op een bijzondere plaats, waaronder in de St. Pieter en in de oudste Mariakerk van het Westen: de Santa Maria Maggiore. Uiteraard is er ook de audiëntie met de paus op het St. Pietersplein.

De deelnemers logeren in de jeugderbberg van de paters Teatijnen in het centrum van Rome, naast de grote basiliek van Sint Andreas. Verreweg het meeste in Rome zal te voet of met het openbaar vervoer worden gedaan. Een goede conditie en goed kunnen lopen is daarom een vereiste, mede vanwege het 'stevige' programma en de vele indrukken die opgedaan worden. Op zaterdag 2 mei reizen de deelnemers per vliegtuig terug naar Nederland.

ANNA KRUSE, SRKK

Allerheiligen en Allerzielen

Op de eerste dagen van november vieren we in de liturgie Allerheiligen en Allerzielen. Het zijn dagen die alles te maken hebben met leven en dood. Toch zijn het geen vieringen die somberheid uitstralen. Het gelovig optimisme mag overheersen: 'Zolang wij leven, leven wij voor de Heer, en sterven wij, dan sterven wij voor de heer: of wij leven of sterven, Hem behoren wij toe.' (Rom. 14,8)

(Uit: Al de dagen van ons leven, Averbode 1986)

'Almachtige eeuwige God, Gij laat ons de verdiensten van al uw Heiligen in één plechtigheid gedenken: schenk ons Uw overvloedige barmhartigheid wanneer wij verlangend uitzien, omdat een ontelbare menigte voor ons ter kerk ten beste spreekt.'

'Heer geef hen de eeuwige rust en het eeuwige Licht verlichtte hen.' (Ezra)

Week van het Katholiek Onderwijs

De Week van het Katholiek Onderwijs (30 september tot en met 4 oktober) stond dit jaar in het teken van duurzaamheid. De week sluit aan bij de feestdag van de heilige Franciscus van Assisi (4 oktober) en Laudato si', de encyclicke van paus Franciscus over zorg voor de schepping.

Voor de Week van het Katholiek Onderwijs werd materiaal ontwikkeld, dat gratis ter beschikking wordt gesteld via de website van de Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSr) en de Vastenactie. De lesbrief voor het primair onderwijs bevat materiaal voor drie lessen. Daarin gaat het over de schepping, zoals beschreven in de Bijbel, over Franciscus van Assisi en zijn Zonnelied en over paus Franciscus die om zorg en verantwoordelijkheid vraagt voor de aarde.

De encyclicke van paus Franciscus, Laudato si', is genoemd naar het Zonnelied van de heilige Franciscus. Deze komt uitgebreid aan bod in het materiaal voor het middelbaar onderwijs: "In de encyclicke Laudato si' (over de zorg voor het gemeenschappelijke huis) roept paus Franciscus 'alle mensen van goede wil' op om met respect en eerbied om te gaan met de aarde en de armen [...] wie de schepping vernietigt, maakt zichzelf en anderen het leven onmogelijk."

Liesbeth Stalmeier is als bisschoppelijk gedelegeerde nauw betrokken bij de Week van het Katholiek Onderwijs en schreef de lesbrief voor het primair onderwijs 'In het spoor van Franciscus'. "De Week van het Katholiek Onderwijs is een week om te vieren dat je samen een gemeenschap vormt", vertelt ze. "Dat lijkt misschien vanzelfsprekend maar dat is het niet. Van katholieke scholen wordt vaak gezegd dat zij een 'eigen sfeer' hebben. Verbondenheid, vertrouwen, geloof, elkaar iets gunnen: daar heeft het mee te maken. Kinderen en jongeren varen daar wel bij. Ze worden erdoor gevormd."

Het thema van de Week van het Katholiek Onderwijs, duurzaamheid, sluit aan bij die katholieke vorming vanuit de sociale leer van de Kerk. "Oog hebben voor elkaar betekent ook dat je oog hebt voor je leefomgeving en voor het milieu", zegt Liesbeth Stalmeier. "In het lesmateriaal wordt ingezet op verwondering en op betrokkenheid bij onze aarde. En daarna komt de vraag: wat kunnen we doen?"

De Week van het Katholiek Onderwijs is een initiatief voor de scholen, maar ook parochies kunnen meedoen. Liesbeth Stalmeier: "Het is een mooie aanleiding om elkaar te ontmoeten en samen op te trekken rond duurzaamheid. En het materiaal kan ook worden gebruikt in de parochiecatechese."

Het materiaal kan worden gedownload vanaf de website www.nksr.nl

Najaarsconcert

Kathedrale Laurentius & Elisabeth Cantorij

o.l.v. Marc Schaap

organist: Aart de Kort

solisten: Rasha Koole-Mansour, sopraan

Lia Moons, mezzo-sopraan

Jacques Melcherts, tenor

Adrie Jongenelen, bas

Programma: werken van Van Amelsvoort, Elgar, Fauré, Mozart, Rutter en Vivaldi

HH. Laurentius en Elisabeth Kathedraal

Mathenesserlaan 305 te Rotterdam

op 18 oktober 2019 om 20.00 uur

toegang gratis, collecte na afloop

Buitengewone Missiemaand

Paus Franciscus heeft oktober 2019 uitgeroepen tot Buitengewone Missiemaand, met als thema “Gedoopt en gezonden”. Aanleiding is de honderdste verjaardag van de apostolische brief “Maximum Illud” van paus Benedictus XV.

Die brief heeft wereldwijd grote invloed gehad op de invulling van het missiewerk en de missieactie. In Nederland was toen het “Groote Missieuur” al enige jaren aan-gebroken, maar de pauselijke brief gaf wel richting aan de verdere ontwikkeling. Nu, honderd jaar later, wil paus Franciscus niet alleen dit jubileum vieren, maar de missio-naire gerichtheid bij alle gelovigen in het hart van het kerk-zijn plaatsen.

Missiewerk

In Maximum Illud schoeide paus Benedictus XV het missiewerk op een nieuwe leest na de ervaringen van de Eerste Wereldoorlog. De missies moesten minder nauw gekoppeld worden aan de koloniale machthebbers, religieuze orden en congregaties moesten ophouden hun missiegebied als een soort eigen staat te beschouwen en missieover-sten moesten meer samenwerken. Bovenal hield hij een pleidooi voor de opleiding van eigen inlandse priesters. Dat zag hij als het voornaamste middel tot uitbreiding van de kerk. Daarnaast moesten ook veel meer vrouwelijke religieuzen worden ingeschakeld bij de verbreiding van het geloof in scholen, ziekenhuizen en andere instellingen van liefdadigheid.

Missieactie

Maximum Illud ging niet alleen over het missie-werk van de missionarissen, maar ook over de missieactie van alle gelovigen ter ondersteuning van dit missiewerk. Alle gelovigen hebben een missieplicht, die zich kan uiten in gebed, zorg voor roeping van nieuwe missionarissen en het geven van geld. De paus gaf daarbij de voorkeur

aan drie organisaties voor algemene missieactie boven de organisaties van de afzonderlijke mis-siecongregaties. Deze drie – het Genootschap tot Voortplanting des Geloofs (1822), het Genootschap voor de Heilige Kindsheid (1843) en het Sint Petrus Liefdewerk (1889) – zou zijn opvolger paus Pius XI drie jaar later vanuit Frankrijk naar Rome halen en het predicaat pau-selijk geven. Ze staan sindsdien bekend als de Pauselijke Missie Werken (nu: Missio).

Tenslotte sprak Benedictus XV de wens uit dat in alle bisdommen een Priester Missiebond zou worden opgericht, naar een recent Italiaans voorbeeld (het

vierde Pauselijke Missiewerk). De leden van deze bond zouden niet zozeer eigen acties moeten opzet-ten, als wel de missieactie in hun parochie moeten bevorderen.

Missiecomités

In Nederland viel dit initiatief in goede aarde. De reeds bestaande Apostolische Priesterbond ging op in de nieuwe Priester Missiebond, die al snel tachtig procent van de bisdompriesters als lid had. Dat per-centage zou nog oplopen tot 97 procent in 1938. Ze werd de motor van alle missieactie.

In veel parochies werden Parochiale Missie Comités opgericht, die de parochianen moesten wijzen op hun missieplicht en voorts allerlei acti-viteiten organiseerden ten bate van de Pauselijke Missiegenootschappen en bijzondere missieacties in de eigen omgeving. Daarbij richtten zij zich ook op de gezinnen, de scholen en de katholieke ver-enigingen. De PMC's kunnen gezien worden als de voorlopers van de MOV-groepen en droegen door de vele missieacties bij aan het bloeiende parochie-leven tussen de beide wereldoorlogen. Dat werd bevorderd door de nadruk op het begrip “allemaal missionaris”: in elke katholiek moest een missionaris steken.

Buitengewone Missiemaand

Missio vraagt in deze Missiemaand aandacht voor de katholieke gemeenschappen in zeven deel-staten in Noordoost-India. De opbrengst van de collecte is bestemd voor de opleiding van priesters en vrijwilligers, hulp aan kinderen in nood en parochieopbouw.

De gezamenlijke missionaire organisaties hebben een speciaal Magazine Missie Nu uitgebracht.

De KNR organiseert vanaf Pasen tot Missiezondag 20 oktober een gebedsmarathon. Elke week staat een missionaire pionier centraal met een levensbeschrij-ving en speciaal gebed. Zie de website www.knr.nl.

JAN MAASEN

Op verzoek van de parochie:

18 oktober, Feest van Maria ter Weghe

Haastrecht is al sinds 1647 een bedevaartplaats ter ere van Maria ter Weghe.

In dat jaar bracht een pater Jezuïet vanuit het Belgische plaatsje Foy een beeldje van Maria naar Haastrecht (zie www.barnabasparochie.nl)

© St. BARNABAS PAROCHIE

In de jaren erna vonden er in Haastrecht en omgeving verschillende won-derlijke genezingen, gebedsverhoringen en bekeringen plaats, die werden toegeschreven aan de voorspraak van Maria. Het beeldje gaat nog steeds, in een reiskoffertje, naar zieken toe. Maria wil zo nabij zijn.

Op vrijdagavond 18 oktober 19.30 uur viert de parochie St.Barnabas het feest van Maria ter Weghe. Er is dan een feestelijke Eucharistieviering met Mgr. J. Hendriks, bisschop-coadjutor van het bisdom Haarlem-Amsterdam. Voorafgaand wordt om 19.00 uur de rozenkrans gebeden. Kinderen zijn speciaal welkom. Zij kunnen meelopen, meisjes als bruidjes, in de processie met Maria ter Weghe in hun midden. (Er is kinderwoorddienst).

Als u niet kunt komen op 18 oktober bent u altijd welkom op een andere dag, ook met een groep. Wij ontvangen u graag en kunnen een bijdrage leveren als u een dagje uit gaat. Daarvoor kunt u contact opnemen via info@barnabasparochie.nl of via 0182-382455.

MONIQUE STOUTHART

Gebed en bijbelleesrooster beschikbaar voor bijzondere missiemaand oktober

Oktober 2019 is door paus Franciscus uitgeroepen tot 'buitengewone missiemaand'. De paus wil onder de gelovigen een nieuw missionair elan stimuleren. Iedere christengelovige heeft een missie. Die missie komt voort uit het doopsel. De paus roept iedere gelovige op over die missie na te denken.

De Katholieke Bijbelstichting heeft als reactie op deze pauselijke oproep een bijbelleesrooster gemaakt. Deze brochure is een handrei-king waardoor elke gelovige kan mediteren over de eigen missie aan de hand van teksten uit vooral het Bijbelboek De Handelingen van de Apostelen (5 oktober en daarna).

In het bijbelleesrooster is ook het gebed opgenomen dat paus Franciscus aanreikt voor de 'buitengewone missiemaand'.

U vindt de brochure op rkbijbel.nl. Bestellen kan via de KBS: info@rkbijbel.nl.

Luister op katholieklevens.nl de podcast met de samensteller van het bijbelleesrooster, diaken Vincent de Haas. “Missie: Wanneer ga jij een grens over?”

Bisschoppenconferentie/Katholieke Bijbelstichting

Nieuws van Vronesteyn

In het Geloofsgesprek op 8 september vertelde rector Broeders vanuit de kapel in Vronesteyn over een vruchtbaar klimaat van roeping. Daarvoor zijn drie merktekens van wezensbelang: het kruis van Christus, de eucharistie en de ontmoeting. In zo'n context kunnen mensen ontdekken of ze zich geroepen voelen. Maar dan moet je wel willen horen, luisteren, bidden en met aandacht leven. Dat zijn de betersprekingen: beter bidden, beter horen, meer aandacht en meer buigen. Want als je niet buigt, kan God niet bij je komen.

'Roeping is geen onderonsje tussen jou en God. Ten diepste word je geroepen uit de gemeenschap. Je wordt eruit genomen, mag gaan studeren en je wordt weer teruggezonden in die gemeenschap.'

'Roepingenpastoraal doen we met elkaar', benadrukt de rector. Hij verwijst onder meer naar een landelijk symposium in 2018 over roepingenpastoraat. 'Dat symposium ging over de vraag hoe we een gemeenschap vormen waarin mensen kunnen antwoorden. De bisschop hield die dag een inleiding, waarin hij zeven punten noemde die nog beter

kunnen, zoals beter luisteren, beter binden en beter buigen.'

Rector Broeders noemt ze de 'betersprekingen'. Beter buigen geldt bijvoorbeeld de liturgie, legt hij uit: 'Dat we niet alleen zitten in de kerk, maar met ons hele lichaam expressie kunnen geven aan ons geloof. We buigen voor de Heer. Maar het is ook buigen in de zin van je kleiner maken voor de ander. Het gaat om je houding als christen in de wereld. Met die 'betersprekingen' kunnen we een gemeenschap vormen waarbinnen mensen kunnen zeggen: Hier ben ik.'

Roeping... geroepen zijn

Toen ik priester gewijd werd, heb ik me verbonden aan het bisdom Rotterdam: dat grote, afgebakende gebied van Hillegom tot Ouddorp en van Everdingen tot Hoek van Holland. Waar op allerlei plaatsen geloofsgemeenschappen te vinden zijn, onderling verwant. (Soms met wat rivaliteit, maar dat komt in de beste families voor.)

Als pastor in het bisdom Rotterdam zie ik het als mijn taak om mensen mee te nemen in die verbondenheid. Bijvoorbeeld door in juli met parochianen naar Brielle te fietsen. Of door jongerengroepen in de parochie met elkaar in contact te brengen.

Een beeld dat van groot belang is geweest bij het ontdekken van mijn roeping, is dat van het Lichaam van Christus. Iedere gelovige heeft een eigen identiteit met een eigen taak, dienstbaar aan Jezus. Daarom heb ik de Heer gevraagd wat Hij wilde dat ik zou doen, en op die weg raakte ik ervan overtuigd dat Hij me riep om als priester zijn Lichaam te dienen.

Pastoraat betekent dus voor mij dat ik op zoek ga naar wat mijn parochianen voedt en verbindt met elkaar en met Jezus. Een ruimte opzoeken (of creëren) waarin mensen van hun geloofservaring kunnen delen. Want als we delen wat ons voedt, geven we de kracht die we zelf ontvangen hebben aan anderen door.

Als priester verheugt het me om te zien dat (ook jonge) gelovigen in verbinding met elkaar de kracht van de sacramenten ontdekken: ontmoetingen met God op hun geloofsweg. Soms zie ik de sacramenten als het ware door hun ogen en word ik zelf blij van hun enthousiasme! Zo beleef ik mijn roeping als priester van bisdom Rotterdam: als een dienst aan het Lichaam van Christus – dat de vreugde, als de bloedsomloop, blijft stromen.

ELI STOK PR

© PETER VAN MULKEN

Meer weten over roepingen?

Neem contact op met rector Walter Broeders. T: 0703873804
M: 0627140117 E: w.broeders@bisdomrotterdam.nl

Uitnodiging

Bijeenkomst voor pastorale beroepskrachten en vrijwilligers met huwelijksvoorbereiding en pastorale zorg voor gezinnen

Op 19 oktober van 10.30 uur - 13.00 uur vindt er in het parochiehuys van de R.K. parochie H. Bartholomeus, Veenweg 36 te Nootdorp weer een bijeenkomst plaats van de Diocesane Werkgroep Huwelijk en Gezin (DWHG) met pastores en vrijwilligers die zich in de parochies van het Bisdom Rotterdam bezig houden met huwelijksvoorbereiding en pastorale zorg voor gezinnen.

Op 27 oktober 2018 vond in Nootdorp de tweede bijeenkomst plaats die werd georganiseerd door DWHG inzake huwelijk en huwelijksvoorbereiding. Tijdens de eerste bijeenkomst op 11 juni 2016 liet de bisschop Van den Hende weten hoe belangrijk het is dat parochies katholieke echtparen daadwerkelijk steunen in hun huwelijk, niet alleen waar het gaat om een goede voorbereiding op de viering van de huwelijksluiting, maar ook gaandeweg het huwelijk.

'We willen samen met de betrokkenen bekijken waar we nu staan en hen tegelijkertijd bijpraten over de Pre Marriage Course en de Marriage Course. Er zal o.a. door Maite Vorstman worden gesproken over EFT, een vorm van relatie therapie die rekening houdt met christelijke waarden en normen. Dorine Sommer, Relatiemanager Marriage & Parenting Courses van

Alpha Nederland komt praten over een pilot inzake een nieuwe Parenting Course over gelovige opvoeding van kinderen, met name tieners. Ook zal er een interactief moment zijn waarbij gelegenheid is tot het stellen van vragen', zegt vicaris-generaal Tjeerd Visser.

Programma:

10.15 uur: Inloop met koffie en thee
10.30 uur: Terugkoppeling van door DWHG ondernomen activiteiten en Maite Vorstman over EFT
11.15 uur: Koffie/thee pauze
11.30 uur: Dorine Sommer over een nieuwe Parenting Course en vragenronde
12.15 uur: Lunch
13.00 uur: Afsluiting

Goed om te weten

U kunt zich tot uiterlijk 10 oktober voor de bijeenkomst aanmelden. Meer informatie via mw. S. de Haan, secretariaat, via s.d.haan@bisdomrotterdam.nl of via 010 - 2815174.

Er is parkeergelegenheid in de wijken rondom de kerk, langs de Veenweg zelf (hoewel niet langs het water, vanwege het risico op boetes) en beperkt op het kerkterrein zelf. Het parochiehuys is het moderne gebouw dat aan de linkerkant aan de kerk vast zit.

Landelijke gebedsestafette Vredesweek

Op zaterdag 21 september startte de Vredesweek (21-29 september) die jaarlijks wordt georganiseerd door Pax. Deze organisatie voerde actie voor vrede en werkt met mensen in conflictgebieden aan een menswaardige en vreedzame samenleving. De Nederlandse bisschoppen hielden dit jaar in de Vredesweek een landelijke gebedsestafette. Hiervoor reisde een beeld van Onze Lieve Vrouw van Fatima (Portugal) door het land. Het deed zeven bisdommen aan en verbond zo de gelovigen die bidden voor vrede.

De gebedsestafette begon op zondag 22 september in het bisdom Breda, in Bergen op Zoom. Vandaar reisde het beeld van Maria van Fatima door naar Rotterdam, waar het op maandag 23 september een plek kreeg in de HH. Laurentius- en Elisabethkathedraal. Daar werd de rozenkrans gebeden voorafgaand aan de eucharistieviering van 9.30 uur met als celebrant pastoor Michel Hagen (parochie H. Augustinus, Katwijk, Oegstgeest, Voorschoten en Wassenaar). Daarna was er aanbidding bij het Sacrament. Vanuit Rotterdam reisde het beeld door naar het heiligdom Onze Lieve Vrouw Ter Nood in Heiloo (bisdom Haarlem-Amsterdam).

Toen op 13 oktober 2017 het 100-jarig jubileum van de verschijningen van de Heilige Maagd Maria in Fatima was afgelopen, riepen de bisschoppen op tot een jaar lang rozenkransgebed. Het 100-jarig jubileum van de verschijningen was voorbij, maar 'De oproep van Maria om in het bijzonder de rozenkrans te bidden tot intentie van de vrede, is dat echter niet. Deze oproep is zeker ook in de wereld van nu van zeer actuele betekenis', aldus de bisschoppen.

© PAX - LEN

Restaureren met respect

In deze rubriek berichten we steeds over restauraties aan kerken in parochies van het bisdom. Na een periode van verbouwingen en soms ook aanpassingen kunnen de geloofsgemeenschappen, als de steigers weg zijn, weer de toekomst tegemoet. Ditmaal zijn er enkele vakmensen aan het woord, die dagelijks invulling geven aan het werk aan de kerk. We spreken met Jilles en Milan, de timmermannen van Burgy Bouwbedrijf en hun collega's, de uitvoerders Rian en Joris.

Als we Jilles vragen wat de restauratie van kerken anders maakt, zegt hij als eerste: 'De grootte. Deuren van soms wel vier meter hoog. Massieve balken van 20 bij 30 centimeter.' Met daarbij: 'Het feit dat er voortdurend aan die kerken is gewerkt, door vele generaties vóór ons. 'Fascinerend. Wij mogen het werk van al die vakmensen in de tijden vóór ons bewaren en herstellen. Dat doe je dan met de grootste zorg en aandacht. Timmerlieden vroeger en nu laten vaak in het hout een signatuur achter, een jaartal en naam. Zo kwam ik ergens het jaartal 1724 tegen, in het hout gekerfd. Of het jaartal 1930. Het doet je beseffen dat je deel uitmaakt van een keten.'

Strijd tegen het vocht

Bij alle kerken is de strijd tegen vocht een hoofdthema. Uitvoerder Joris: 'Dikke kerkmuren kunnen veel water hebben opgenomen, veroorzaakt door lekkages van goten, slecht voeg- en metselwerk. Dat zie je bijvoorbeeld sterk bij de steunberen. Vocht leidt tot houtrot, loszittend stucwerk, zoutuitbloei, roestende muurankers en schade aan metsel- en voegwerk. Gevels worden poreus. Dan moet je goed nadenken over duurzame oplossingen. Zijn collega Rian: 'In kerken heb je ook vaak te maken met optrekkend vocht,

komend vanuit de bodem. Hoe dan ook: lapmiddeltjes werken niet, je moet het grondig en vakkundig doen. Zo hebben we eerder in een kerk al het stucwerk verwijderd, tot op de ruwe steen. We brengen dan een zoutbufferende stuc laag aan met zogeheten saneermortels. We herstellen al het metselwerk en voegwerk zodat de muren geen vocht meer opnemen.

Hot issue: verwarming en isoleren met beleid

Bij restauraties van kerken wordt vrijwel altijd de verwarming meegenomen in het project. Logisch, meent Rian. 'De traditionele verwarming

geeft vooral warmte die eerst tot boven in de kerk stijgt. Maar je wilt het onderin warm hebben. Dan moet je dus onevenredig hard stoken om het ook op vloerniveau behaaglijk te hebben.'

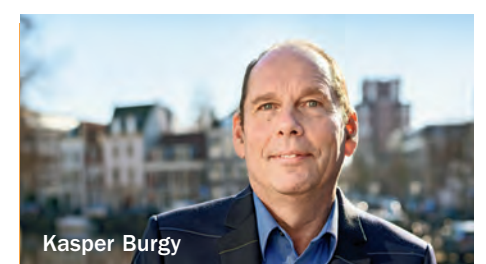
'Het aanbrengen van verwarming gaat hand in hand met het isoleren van de kerk', vult Jilles aan. 'Ook daar moet je heel zorgvuldig mee omgaan. Vloerisolatie is belangrijk om de warmte niet te verliezen via de grond. Voorzetramen aan de buitenzijde van glas-in-loodvensters helpen ook enigszins, maar die voorzetramen zijn toch vooral bedoeld om het vaak oude, waardevolle glas-in-lood te beschermen.'

Verbinding tussen oud en nieuw

Elke restauratie is een combinatie van de oude situatie en de nieuwe aanpassingen. Timmerman Milan: 'Niet elke aanpassing uit het verleden is een succes geweest, je kunt ook niet zomaar iets nieuws aanbrengen. De vuistregel is dat je bij elke schade de oorzaak onderzoekt. Het kan een constructiefout zijn, of een gevolg van het stoken in de kerk. Vaak zie je dat het lood niet meer de goede kant op staat, zodat water niet naar beneden loopt.' Joris: 'Bij glas-in-loodramen zien we nog al eens montanten en tracteringen, die kapot gedrukt worden door roestende metalen brugstaven. Die kun je vervangen door messing brugstaven, deze roesten niet. Het kan een hele toer zijn om de juiste materialen te vinden voor een restauratie. Het is voorgekomen dat alleen een fabriek in Duitsland voor een montant de juiste stenen in een speciale

vorm en kleur kon bakken. Het is zorg en aandacht - tot in detail - ter wille van de voortgang van het geloof ter plaatse.'

BURGY BOUWBEDRIJF

Kasper Burgy

Nooit een hamer vastgehouden en nu een top-timmerman

Kasper Burgy hecht waarde aan de ontwikkeling van zijn medewerkers en ziet door de steigers heen het belang van het respectvol restaureren: 'Als je bij een viering een volle kerk ziet, een levendige geloofsgemeenschap, dan weet je waarvoor je je hebt ingezet.'

Jilles begon bij Burgy als volkomen leek. 'Ik kom uit de zorg, had nog nooit getimmerd. Maar na een gesprek mocht ik in opleiding en aan de slag. Directeur Kasper Burgy zag dat ik, hoe toepasselijk voor een timmerman in spe, uit het goede hout gesneden was. Ik begon onderaan. Letterlijk en figuurlijk, want ik moest in een kelder van een kerk pompen aanbrengen. Van Burgy mocht ik alle nodige vakopleidingen doen. Daar ben ik dankbaar voor.'

Joris

Jilles

Milan

Rian

FOTO'S: © ARIEN VELDT

De architect helpt: twee parochies, één kerk

In Rotterdam betrokken twee geloofsgemeenschappen eenzelfde huis. Of beter: de ene parochie trok bij de andere in. Dat geeft zo zijn dynamiek, waar ook de architect en de bouwer rekening mee moeten houden.

De Albertus de Grote kerk (Albertuskerk), pal tegenover Diergaarde Blijdorp, is gebouwd in 1940. De parochianen die sindsdien de kerk bezochten en bezoeken komen vooral uit de wijk Blijdorp, en soms van wat verder weg, uit Bergpolder en de Provenierswijk 'achter het station'. Door de jaren heen, zeker het laatste decennium, is hun aantal fors gekrompen. Hemelsbreed tweehalve kilometer verderop huisde de parochie Nossa Senhora da Paz, achter het Marconiplein. Het is een jongere parochie, bestaand uit mensen die de Portugese taal delen. Op een willekeurige zondag zat de kerkzaal in de Korfmakersstraat in de regel afgeladen vol; kinderen en jongeren kenden hun eigen vieringen en catechese. Die twee groepen zijn sinds juli vorig jaar burengeworden in de Albertuskerk, ook bekend als de Blijdorpkerk. Sindsdien is het een zoeken naar een balans om samen parochie, of vooralsnog parochies te zijn, vertellen Annemieke Nöllén en Rolanda Correia. En dan komt daar sinds kort de dynamiek van een grondige verbouwing bij.

© PETER VAN MULKEN

Rolanda Correia (l.) en Annemieke Nöllén (r.)

Diverse ruimtes

In de kerk wordt een deel van de pilaarvrije ruimte, gevuld met kerkbanken, verbouwd tot afgescheiden ruimtes waar deelgroepen bij elkaar kunnen komen, zonder de andere kerkgangers tot last te zijn. Dat geldt met name de jongeren, die in twee groepen naar leeftijd onderscheiden, hun nevendiensten hebben. Plus de crèche, maakt drie ruimtes, verdeeld over twee 'blokken' links en rechts van het middenpad.

Karien van Velsen is de architect die tekent voor het ontwerp van de nieuwe inrichting. Zij werkte zonder bestek. 'Op die manier benutten we de kwaliteiten van bouwer Burgy en zijn we goedkoper uit', aldus Karien

van Velsen. Maar nog wezenlijker is haar inzet om het ontwerp er een te laten zijn waarin beide gemeenschappen zich kunnen vinden. Zoals bijvoorbeeld de nevenruimtes die ook gebruikt zullen worden in de avonden, buiten kerktijd; een optie om daartoe de pastorie, die nu verhuurd is, geschikt te maken bleek financieel niet haalbaar. In wat tot dusver de sacristie was, wordt een keuken gebouwd voor parochie-activiteiten.

Een bijzonder element in het ontwerp zijn de verschillende Mariabeelden. De Portugeessprekende parochie kent mensen uit Portugal, Kaapverdië, Mozambique en Brazilië met hun eigen Mariaverering. Denk aan Fatima, maar ook aan Onze Lieve

Vrouw van de Vrede, waarnaar de parochie vernoemd is. Vier verschillende Mariabeelden krijgen zodoende een plek in de verbouwde Albertuskerk; Karien van Velsen vond voor ieder een uitgelezen plek.

Dankbaar

Ondertussen kijken de twee kerkgemeenschappen uit naar de afronding van de verbouwing. Ze maken gebruik van portacabins die tijdelijk naast de kerk zijn geplaatst en van de inschikkelijkheid van de parochianen. De 'Nederlandse' parochie is op zaterdag gaan kerken; op zondag is het de beurt aan de Portugeessprekenden.

De OLV. van de Vrede-gemeenschap is blij met de 'echte kerk' die hen ter beschikking is komen te staan, en met de inzet van pater Frans Waalders, die vijftig jaar in Portugal heeft gewerkt en nu frequent de honneurs waarneemt.

De mensen van de 'Albertuskerk' zijn gaan ontdekken dat de nieuwkomers 'het behoud van het kerkgebouw' betekenen, aldus Nöllén. Zij beraadt zich met Correia over gezamenlijke vieringen, met Kerst bijvoorbeeld. Om de kracht van twee gemeenschappen die samen een huis delen, bij elkaar te brengen.

TED KONINGS

Activiteiten R.K. Begraafplaats

In de maanden november en december staat er weer een drietal activiteiten gepland op de R.K. Begraafplaats St. Laurentius. Op vrijdag 1 november wordt, onder leiding van diaken Baggen, een Vesper gehouden in onze kapel Maria der Engelen. Na afloop is er gelegenheid het graf van uw dierbare te laten zegenen. U kunt dit vooraf kenbaar maken via de mail of loopt u even langs in het kantoor.

Op zaterdag 2 november gedenken wij alle dierbaren die op onze begraafplaats zijn begraven of gecremeerd, in het bijzonder hen die het afgelopen jaar zijn overleden. De namen van deze overledenen zullen de gehele dag op een scherm worden getoond en in de kapel genoemd. U bent van harte welkom deze dag aanwezig te zijn om in de Kapel Maria der Engelen stil te staan bij uw gemis en uw dierbare te gedenken. Om 17.00 uur zal er in de kapel een eucharistieviering ter nagedachtenis zijn met vicaris-generaal Tjeerd Visser als celebrant. Na afloop is er gelegenheid om het graf van uw dierbare te laten zegenen u kunt dit vooraf weer kenbaar maken.

Kerstlichtjesavond

Op 20 december vanaf 17.00 uur zal weer de jaarlijkse Kerstlichtjesavond plaatsvinden. Op de begraafplaats is een levende kerststal, loopt een Dickensgroep en beeldt een Zandtovenaar het kerstverhaal uit. In de aula en in een tent op de begraafplaats wordt iedereen voorzien van een heerlijk broodje met worst en zuurkool, een kopje koffie of chocolademelk. Om 19.00 uur leidt bisschop Van den Hende de gebedsviering in de Kapel Maria der Engelen. Iedereen is welkom op deze avond aan de Nieuwe Crooswijkseweg 123 in Rotterdam.

THEO VAN WERKHOVEN,
DIRECTEUR R.K. BEGRAAFPLAATS

Rustieke begraafplaats & crematorium

R.K. Begraafplaats & Crematorium St. Laurentius is kleinschalig en klantvriendelijk. Wij hebben persoonlijke aandacht voor de wensen van de mensen die hier begraven of gecremeerd willen worden. Ook voor de nabestaanden hebben we de grootste zorg.

De Rooms-katholieke begraafplaats St. Laurentius die stamt uit 1867, is een Gemeentelijk Monument, een groene oase, een plek van rust en spiritualiteit. Het terrein ligt midden in de stad Rotterdam, centraal in Crooswijk. St. Laurentius heeft in honderdvijftig jaar een heel eigen plek veroverd in de buurt en in de stad. In de loop der jaren is St. Laurentius niet alleen voor Rooms-katholieken een gedenkwaardige begraafplaats geworden, maar ook voor andersgezinden. Een rustieke en serene plek waar eenieder troost vindt.

Intiem, betrokken en zorgzaam

St. Laurentius
R.K. Begraafplaats & Crematorium

Nieuwe Crooswijkseweg 123, 3034 PN Rotterdam
T 010 - 413 63 08 | www.begraafplaatslaurentius.nl
Wij zijn 7 dagen per week voor u geopend.

Kerkbalans

Campagnematerialen en meet & greet

Van zaterdag 18 januari tot en met 1 februari 2020 wordt de Actie Kerkbalans 2020 gehouden. Om de voorbereidingen van deze actie goed te kunnen starten konden parochies hun promotiemiddelen bestellen. De beschikbare campagnemiddelen staan ook op de website: www.kerkbalans.nl.

In de begeleidende brief aan de parochies wees algemeen econoom

John Bakker op de ondersteuning die parochies kunnen krijgen van de Kerkbalansconsulenten in het bisdom. Parochies kunnen onder meer hun Kerkbalansbrief laten beoordelen. De Kerkbalansconsulenten zijn bereikbaar via kerkbalans@bisdomrotterdam.nl.

Op woensdag 9 oktober vindt de 'meet & greet' van de Kerkbalansconsulenten plaats in Vronesteyn om 19.00 uur. Tijdens deze praktische avond wordt gesproken over de mogelijkheden van parochies en parochiekernen om de actie Kerkbalans verder te verbeteren. Ook wordt informatie gegeven over de mogelijkheden rond nalatenschappen.

Meld u aan voor de meet & greet van de Kerkbalansconsulenten via m.piek@bisdomrotterdam.nl.

Het R.K. bisdom Rotterdam is een van de acht bisdommen van de Nederlandse Rooms-Katholieke Kerkprovincie. Het bisdom kent vele kerken en pastorieën in Zuid-Holland en een deel van Utrecht. Een groot aantal van deze gebouwen heeft een monumentale status. Het Bisschoppelijk Adviesbureau Bouwzaken is een afdeling van het Bisdom die parochies ondersteunt bij het gebouwbeheer. Ter ondersteuning van deze werkzaamheden zijn wij op zoek naar een:

Medewerker/adviseur bouwzaken (37,5 uur per week)

De functie kent de volgende taken en verantwoordelijkheden:

- Het adviseren van de staf van het Bisdom en parochiebesturen op breed bouwkundig terrein;
- Het verzorgen van subsidieaanvragen;
- Het opstellen van meer jaren-onderhoudsplannen;
- Het behandelen van vragen via mail, telefoon en op locatie;
- Het administreren en archiveren van bouwkundige gegevens;

Wat vragen wij:

- Begrip van de Rooms Katholieke wereld;
- Relevante opleiding op HBO-niveau;
- Aantoonbare relevante werkervaring op het gebied van bouwzaken;
- Aantoonbare ervaring met restauratieprojecten;
- Kennis van subsidiebeleid betreffende monumenten
- Communicatief vaardig in zowel een professionele setting als in een vrijwilligersorganisatie;
- Goede uitdrukkingvaardigheden in woord en geschrift;
- Zowel zelfstandig als in teamverband kunnen werken;
- Flexibele instelling;
- Een rijbewijs en bezit van eigen auto
- Kennis van de MS Office pakketten;

Wat bieden wij:

Wij bieden u een uitdagende functie binnen een levensbeschouwelijke organisatie. De arbeidsvoorwaarden zijn conform de Rechtspositieregeling voor het lekenpersoneel binnen het R.K. Bisdom Rotterdam, waar een pensioenregeling onderdeel van uitmaakt.

Uw sollicitatie:

Uw sollicitatie met curriculum vitae kunt u richten aan het R.K. Bisdom Rotterdam t.a.v. de heer Th.C.A.M. van Werkhoven, Kon. Emmalein 3, 3016 AA Rotterdam of naar emailadres: info@wtsservices.biz

Meer informatie:

Indien u meer informatie wenst over de vacature kunt u contact opnemen met mevrouw K.M. van Velsen, Coördinator Bisschoppelijk Adviesbureau Bouwzaken (email: k.v.velsen@bisdomrotterdam.nl)

Wij maken onze goede naam altijd waar!

Nationaal - internationaal - Europa-specialist - Overzee

Particuliere verhuizing

"Wij verzorgen uw verhuizing zorgvuldig en efficiënt dankzij onze vakkundige, ervaren verhuizers en onze moderne logistieke aanpak."

Opslag altijd handig

"Onze beveiligde en geconditioneerde opslagunits zijn al te huur per m³."

Bedrijfsverhuizing

"Onze verhuiscoördinator stelt een compleet uitgewerkt verhuisdraaiboek voor u op en onze handyman verzorgt al uw klussen in een handomdraai."

The best match in removals!

Bel gratis
0800-0223855

of kijk op onze website
www.aaverhuizers.nl

Wij komen als u gaat

Nieuw Servicecentrum Kerkbalans

Parochies kunnen sinds enkele jaren bij de voorbereiding en de uitvoering van hun actie Kerkbalans gebruikmaken van de expertise van het bisdombureau en de Kerkbalansconsulenten. Om de ondersteuning nog beter te kunnen verlenen, is besloten deze te gaan coördineren via het nieuwe diocesane servicecentrum, de 'Actie Kerkbalans Service'. Coördinator van dit nieuwe servicecentrum is Kerkbalansconsulent Ad Sosef.

De 'Actie Kerkbalans Service' bestaat uit een aantal ondersteunende activiteiten, waaraan recent twee nieuwe activiteiten (6* en 7*) zijn toegevoegd:

1. Het kritisch meelezen met het concept voor de Kerkbalansbrief
2. Het aanreiken van artikelen die parochies kunnen gebruiken in het parochieblad voor de promotie van de actie Kerkbalans in de maanden voorafgaand aan het startmoment in de parochie(kern)
3. Het mee opstellen van een actieplan voor een eigen start- c.q. inleidmoment en het mee begeleiden van de uitvoering ervan
4. Het met parochies evalueren van de actie Kerkbalans en het doen van voorstellen voor de verbeterpunten
5. De beantwoording van vragen omtrent de actie Kerkbalans
6. Het opmaken maken van een eigen folder*
7. Het verzorgen van instructiebijeenkomsten voor de gebruikers van Exact en DocBase* (deze bijeenkomsten zijn zowel voor de onervaren gebruiker als de ervaren gebruiker die nog praktische vragen heeft)

Tijdens de 'meet & greet' bijeenkomst van de Kerkbalansconsulenten op 9 oktober wordt de werkwijze van de 'Actie Kerkbalans Service' verder toegelicht en zal er met name aandacht zijn voor punt 6 en 7. Parochies die willen weten wat deze vernieuwde service voor hen kan betekenen, zijn van harte uitgenodigd.

Meer informatie via kerkbalans@bisdomrotterdam.nl

Websites die de moeite waarde zijn!

rkkerk.nl
katholiekleven.nl
rkbijbel.nl
rkcliturgie.nl

rk-alphacentrum.nl
parochiespiritualiteit.org
heiligen.net

ENERGIE VOOR KERKEN

Bedankt voor uw deelname!

Ruim 3.500 kerken en kloosters doen al zes jaar mee met het inkoopcollectief Energie Voor Kerken.

Dankzij uw deelname kopen we gezamenlijk voordelig groene energie in bij Greenchoice, de huidige energieleverancier van het collectief.

Uw voordelen

- Scherpe groene energietarieven voor elektriciteit en gas
- Uitstekende contractvoorwaarden
- Transparante dienstverlening
- Optimale persoonlijke service

Ook interesse?

U kunt maandelijks instappen in het collectief. Kijk voor meer informatie op www.energievoorkerken.nl of neem contact op met Casja Hoogendoorn van Hellemans Consultancy: 030 767 01 21 / hoogendoorn@hellemansconsultancy.nl

Het collectief Energie Voor Kerken is een initiatief van CIO-K in samenwerking met energie adviesbureau Hellemans Consultancy.

Benoemingen:

- ❖ Mw. M. Vorstman is per 1 september 2019 benoemd tot lid van de Diocesane Werkgroep Huwelijk en Gezin voor een eerste periode van vier jaar
- ❖ H.E.J. Grottaers is per 1 juli 2019 benoemd tot pastor in de parochie Christus Koning te Berkel en Rodenrijs e.o. voor een nieuwe periode van 1 jaar.
- ❖ T. Kozienski s.chr. is per 1 juli benoemd tot pastoor van de Poolse parochie O.L. Vrouw Sterre der Zee te Rotterdam.
- ❖ J.J.P. de Lange is per 1 juli 2019 benoemd tot lid van het pastoraal team van de parochie Sint Christoffel te Capelle a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel, Lekkerkerk, Nieuwerkerk a/d IJssel en Rotterdam – Alexanderpolder en Ommoord en Zevenkamp.
- ❖ K.M. Melter c.s.j. is per 1 augustus 2019 benoemd tot administrator van de Duitse Katholieke Gemeenschap te Den Haag.
- ❖ M.Th.J. Straathof is per 1 september benoemd tot pastoor van de parochie Sint Maarten te Noordwijkerhout e.o.
- ❖ Drs. J.M.J.P. Lamberts is per 1 september 2019 benoemd tot lid van het pastoraal team van de parochie Sint Maarten te Noordwijkerhout e.o.
- ❖ M.V. Tharsis s.v.d. is per 1 september benoemd tot lid van het pastoraal team van de parochie De Goede Herder te Maassluis, Schiedam en Vlaardingen voor 1 jaar.
- ❖ J.P.H.M. van Adrichem is per 1 oktober 2019 benoemd tot lid van de DCI voor een eerste termijn van vier jaar
- ❖ Mevr. C.W.E. Heemskerk-de Boer is per

- 1 oktober 2019 benoemd tot lid van de DCI voor een eerste termijn van vier jaar
- ❖ J.N.L.M. Aartman is per 1 oktober 2019 benoemd tot lid van de DCI voor een eerste termijn van vier jaar

Goedkeuring en zending

- ❖ Mw. C.M.T.M. van der Zwaan-Arends kreeg per 1 juni 2019 goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster in de Federatie Rotterdam Rechter Maasoever (tot 31-12-2019).
- ❖ Mw. drs. G.M. Martens-Spruijt kreeg per 1 juli 2019 goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster in de parochie Sint Christoffel te Capelle a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel, Lekkerkerk, Nieuwerkerk a/d IJssel en Rotterdam – Alexanderpolder en Ommoord en Zevenkamp.
- ❖ Drs. G. Rozema kreeg per 1 juli 2019 goedkeuring en kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentieaire Inrichting te Alphen aan den Rijn.
- ❖ Mw. drs. D.W.M. Bühler kreeg per 1 juli 2019 goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster in de Federatie Rotterdam Rechter Maasoever (tot 01-07-2021).
- ❖ Mw. L. Bülle, kreeg per 1 augustus goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster van de Duitse Katholieke Gemeenschap te Den Haag.

Eervol ontslag/ontheffing kerkelijke zending

- ❖ Drs. C.L.M.P. Bracco Gartner kreeg per 14 januari met terugwerkende kracht

- eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker in de parochie Christus Koning te Berkel en Rodenrijs e.o.
- ❖ Mw. M.A.C. van Maasacker kreeg per 1 april 2019 eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorgster bij de Argoszorggroep, de locatie DrieMaasHave te Maassluis.
- ❖ Mw. drs. M.G.H.J. Draaijers kreeg per 1 juli 2019 eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentieaire Inrichting te Den Haag-Scheveningen (met pensioen).
- ❖ Drs. R.H. Veerman kreeg per 1 juli 2019 eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentieaire Inrichting De Schie te Rotterdam.
- ❖ J.J.P. de Lange kreeg per 1 juli 2019 eervol ontslag en ontheffing van de pastorale zending als geestelijk verzorger in dienst van het Sint Franciscus Gasthuis te Rotterdam.
- ❖ Mw. drs. G.M. Martens-Spruijt kreeg per 1 juli 2019 eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker in de parochiefederatie Rotterdam Rechter Maasoever.
- ❖ W.T.M. Bekedam s.c.j. kreeg per 1 juli 2019 eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochie Sint Christoffel te Capelle a/d IJssel, Krimpen a/d IJssel, Lekkerkerk, Nieuwerkerk a/d IJssel en Rotterdam – Alexanderpolder en Ommoord en Zevenkamp.
- ❖ Drs. J.W.M. Lange kreeg per 12 augustus 2019 eervol ontslag en ontheffing

- van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentieaire Inrichting te Alphen aan den Rijn (met pensioen).
- ❖ Drs. A.J.J.M. Goumans kreeg per 23 augustus 2019 eervol ontslag als pastoor van de parochie Sint Maarten te Noordwijkerhout e.o. en ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam (met emeritaat).
- ❖ Drs. J.B. Beijck kreeg per 23 augustus 2019 eervol ontslag als geestelijk verzorger in het HagaZiekenhuis te Den Haag en ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam (met emeritaat).
- ❖ B. van Berkel kreeg per 1 september 2019 ontslag als lid van de Diocesane Werkgroep Huwelijk en Gezin
- ❖ M.Th.J. Straathof kreeg per 1 september 2019 eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochiefederatie St. Franciscus, tussen duin en tuin te Honselersdijk e.o.
- ❖ Drs. J.M.J.P. Lamberts kreeg per 1 september 2019 eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochie Sint Ursula te Delft en O.L. Vrouw van Sion te Den Hoorn, Maasland en Schipluiden.
- ❖ Dr. C.T.M. van Vliet kreeg per 15 september 2019 eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochie H. Nicolaas te Zoetermeer
- ❖ C.A. Koeleman kreeg per 21 september 2019 eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker in de parochie De Goede Herder te Maassluis, Schiedam en Vlaardingen.
- ❖ Ir. Drs. W.A. van Erp kreeg per 1 oktober 2019 ontslag als voorzitter en lid van de DCI
- ❖ J.H.M. Kroft kreeg per 1 oktober 2019 ontslag als lid van de DCI.

IN MEMORIAM

Op 26 juni 2019 is overleden de zeereerwaarde pater

Jozef Johannes Maria Kolkman minderbroeder franciscaan.

geboren op 19 maart 1940 te Lichtenvoorde en priester gewijd op 13 juli 1967. Pater Kolkman o.f.m. was verbonden met de pastoraal van het bisdom Rotterdam.

Jos Kolkman o.f.m. werd met instemming van zijn provinciaal per 1 september 1981 benoemd tot kapelaan van de parochie H. Bonaventura te Woerden en vanaf 12 september 1992 volgde zijn benoeming tot pastoor in dezelfde parochie. Met ingang van 16 april 1993 werd hij met instemming van zijn provinciaal benoemd tot pastoor van de parochie H. Familie te Rotterdam. Op 1 januari 1995 werd hij naast zijn overige functies benoemd tot parochie-administrator van de parochie Verrijzenis van de Heer te Rotterdam. Met ingang van 1 juli 2000 werd hij tevens benoemd tot administrator van de parochie HH. Hildegardis en Antonius te Rotterdam. Met ingang van 1 mei 2002 werd hem uit deze functies eervol ontslag verleend.

Op 9 augustus 2019 is op 88-jarige leeftijd overleden de zeereerwaarde pater

Hendrikus Christiaan Gerardus Maria van Eeuwijk minderbroeder franciscaan

geboren op 2 december 1930 te Drunen en priester gewijd op 8 maart 1959. Pater Van Eeuwijk o.f.m. was verbonden met de pastoraal van het bisdom Rotterdam.

Henk van Eeuwijk o.f.m. werd met instemming van zijn provinciaal op 9 december 1963 benoemd tot kapelaan van de parochie HH. Antonius en Lodewijk te Den Haag. Op 12 augustus 1965 werd hij benoemd tot aalmoezenier van de Katholieke Sociale Jeugdzorg te Leiden. Op 8 augustus 1967 werd hij benoemd tot kapelaan en tot lid van het priesterteam van de parochie H. Antonius van Padua te Leiden. Met ingang van 16 december 1976 volgde zijn pastoraalbenoeming in deze parochie. Op 15 augustus 1980 werd hij benoemd tot pastoor van de parochie HH. Nicolaas Pieck en Gezellen te Gorinchem. Uit deze functie werd hem met ingang van 1 april 1988 eervol ontslag verleend.

De uitvaart vond plaats op vrijdag 16 augustus 2019.

Op vrijdag 30 augustus is, voorzien van het H. Sacrament der zieken overleden, de zeereerwaarde heer

Michaël Johannes Maria Jagerman priester van het bisdom Rotterdam

geboren op 6 mei 1934 te Rotterdam en priester gewijd op 16 juni 1962.

Michel Jagerman werd na zijn wijding benoemd tot kapelaan in de parochies HH. Petrus en Paulus in Reeuwijk (1962) en de parochie H. Victor in Noordwijkerhout (1964). Eind 1971 ging hij werken op de personeelsdienst afdeling Opleidingen van het Gemeenschappelijk Administratie Kantoor van de gemeente Amsterdam en in datzelfde jaar werd hij daarnaast

parttime benoemd tot assistent in de parochie St. Agatha in Lisse en in 1977 tot assistent in de parochie De Menswording in Leiderdorp. Om gezondheidsredenen stopte hij in 1989 met zijn werk bij het GAK. In augustus 1990 werd hij parttime benoemd (0.3 fte) tot pastor in de parochie Maria Middelaars van alle Genaden in Leiden. Per 1 mei 1994 werd hij benoemd tot pastor en parochie-administrator van de parochie H. Jozef in Hillegom en vanaf 1 november 1995 tot parochie-administrator van de parochie H. Martinus in Hillegom. Vanaf 1 augustus 1996 werd hij benoemd tot moderator van de parochies H. Jozef en H. Martinus te Hillegom. Op 1 september 1999 werd hij benoemd tot administrator van de parochies O.L. Vrouw Geboorte in Rijpwetering en H. Bavo in Oud Ade. Met ingang van 1 september 2002 werd hem uit deze functie op zijn verzoek eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Pastor Michel Jagerman heeft zich zevenenvijftig jaar als priester ingezet voor het bisdom Rotterdam. Voor zijn inzet en betrokkenheid zijn wij hem dankbaar, aldus bisschop Van den Hende.

Michel was een vriendelijk man, bescheiden van karakter en met een doorleefde vroomheid. Ook na zijn verhuizing naar Amsterdam bleef hij zich loyaal betrokken voelen bij de pastoraal van het bisdom Rotterdam

De eucharistieviering bij gelegenheid van zijn uitvaart werd gehouden op vrijdag 6 september in de O.L. Vrouw Geboortekerk in Rijpwetering, waarna de crematie plaatsvond in het Crematorium Laurentius te Rotterdam.

COLOFON

Tussenbeide is de nieuws- en informatiekraant van het Bisdom Rotterdam. Het blad verschijnt onder verantwoordelijkheid van de afdeling Pers en Communicatie.

Hoofredactie: Francis Wout

Redactie: Frits Vermeulen, Monique Meeussen, Ted Konings, Jolanda de Wolf

Jongerenredactie: Esther van Berkel, Daphne van Hoesel, Desiree Bühler, Ted Konings, Francis Wout

Aan dit nummer werkten verder mee: rector Walter Broeders, pastor Eli Stok, pastoor Rochus Franken, Annemieke de Jong, Gieta Jaggan, team Burgy Bouwbedrijf, Celine Timmerman, Anna Kruse SRKK, Theo van Werkhoven, Karien van Velsen, Monique Stouthart, Barbara Muller, Stefan Tax, Bisschoppenconferentie/Katholieke Bijbelstichting, Robert Reijns, Jan Maasen, Daphne van Roosendaal, Liesbeth Stalmeijer, Annelous Haar

Fotografie: Peter van Mulken, Arjen Veldt, Gerard van den Ham, Esther Starkenburg, Pax - Len, Harry Vrins, St. Barnabas parochie, Bovenwijs

Redactie en abonnementenadministratie: Koningin Emmaplein 3, 3016 AA Rotterdam, Tel: 010 - 281 51 71, Fax: 010 - 436 71 90 E: tussenbeide@bisdomrotterdam.nl I: www.bisdomrotterdam.nl IBAN: NL30 INGB 0000 46 43 04

Vormgeving en druk:

Halewijn NV, Halewijnlaan 92, B-2050 Antwerpen

Abonnementen:

€ 1,50 per jaar (voor parochies)

€ 10 per jaar (individueel abonnement incl. porto)

Abonnementen kunnen elk gewenst moment ingaan en worden automatisch verlengd, tenzij minimaal vier weken voor het verstrijken van de abonnementsstermijn schriftelijk wordt opgezegd.

Advertenties:

Borgerpark Media
Marion Polmans -Paus, Postbus 8027,
6060 AA Posterholt
T: 0475 - 711 362
E: info@borgerparkmedia.nl
I: www.borgerparkmedia.nl

Overnemen:

Artikelen uit Tussenbeide mogen met bronvermelding, vrij worden overgenomen in parochiebladen. Illustraties en foto's mogen alleen worden gebruikt als vooraf toestemming is verleend door de redactie.

Vrijwilligers en deelnemers beleefden een warme week

In de tweede helft van juli, de week waarin oude hitrecords werden verbroken, namen ruim tachtig kinderen, tieners en jongeren deel aan de zomerkampen van het bisdom Rotterdam. Ruim twintig jongeren waren mee als leiding. Zij zetten als vrijwilliger een week van hun vakantie in en maakten er met de deelnemers een geweldig kamp van.

Mgr. Van den Hende bezocht op woensdag 24 juli het kinderkamp in Eindhoven en het jongerenkamp in 's-Hertogenbosch. Vicaris-generaal Visser bezocht deze dag het tiernerkamp in Lisse, waar een dag eerder vanuit het kernteam Sander Verschuur en Desiree Bühler ook waren geweest.

Mgr. Van den Hende bezocht die dinsdag 23 juli het Willibrordkamp in Doetinchem, dat al meer dan tien jaar wordt georganiseerd door de parochie Maria Sterre der Zee in Den Haag voor kinderen uit de Schilderswijk. De bisschop vierde de mis met de meer dan dertig deelnemers en deed mee met het avondeten. Het thema van dit kamp was "Geloven is vertrouwen". Pater Vincent Wang svd nam deel aan het kamp als lid van het pastoraal team van de parochie Maria Sterre der Zee.

Wie ben je?

De diocesane zomerkampen werden begeleid door een team van vrijwilligers en diakens. Mgr. Van den Hende bezocht deze kampen samen met Desiree Bühler, medewerker Jongerenpastoraat. Het thema

dat de leiding van de zomerkampen van het bisdom voor dit jaar had uitgewerkt, was "Wie ben je?" Jezus zegt in het evangelie over zichzelf dat Hij de deur is (Johannes 10, 9-10), de wijnstok (Johannes 15, 1), de Goede Herder (Johannes 10, 11) en het levende brood (Johannes 6, 35). De deelnemers werden uitgedaagd om deze en andere verhalen die Jezus vertelt goed te beluisteren en samen na te denken over wie zijzelf zijn, in het licht van het evangelie.

Diaken Steef Lokken, die het kinderkamp mee begeleidt, zei daarover: 'Als Jezus zegt 'Ik ben de goede herder' is de vraag aan de kinderen wie zij zijn.

Zijn ze het ene schaapje dat verloren loopt en dat wordt gezocht door de herder, of zijn ze een van de 99 schaapjes die bij elkaar blijven en op de herder wachten? Jezus wil ons laten zien wie Hij is en wie zijn Vader is. Dat doet Hij in gelijkenissen. Die verhalen vertellen we door specifiek voor de leeftijd van elk kamp. Ze kunnen er hun weg in zoeken en hun positie bepalen in de gelijkenissen.'

Op het jongerenkamp stonden de deelnemers stil bij de parabel van de verloren zoon, ofwel de parabel van de barmhartige Vader. In de mis hoorden de jongeren hoe God het manna geeft uit de hemel als brood voor de Israëlieten op hun tocht door de woestijn. 'De lezingen uit de Schrift zijn als voedsel voor ons', legde de bisschop uit. 'Brood is niet alleen datgene wat je eet, maar ook een bijbels beeld voor wat je nodig hebt om voldoende kracht te hebben om Jezus na te volgen.'

DAPHNE VAN ROOSEDAAL

© Bisdom Rotterdam

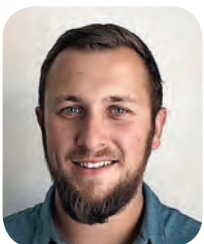
© BOVENWIJS

Bestel de exhortatie 'Christus vivit'!

'Christus vivit' ('Christus leeft') is de titel van het schrijven van paus Franciscus naar aanleiding van de synode over 'jongeren, het geloof en de onderscheiding van de roeping' (3-28 oktober 2018) in Rome. Het document is nu beschikbaar in de door de Nederlandse Bisschoppenconferentie geautoriseerde vertaling.

"Christus leeft en wil dat jij leeft!" schrijft paus Franciscus. Het zijn de eerste woorden die de paus tot iedere christelijke jongere wil richten. De tekst is opgenomen in de nieuwe uitgave van Kerkelijke Documentatie (2019 nr. 1).

De prijs van Kerkelijke Documentatie (2019 nr. 1) bedraagt € 15,- inclusief verzendkosten en exclusief behandelkosten van € 1,10. Zie voor informatie over bestellen de website rkkerk.nl.

© TIM JOCHEMS

Roeping van een jongere in beeld

Tim Jochems: 'Volg je eigen pad; blijf jezelf!'

In deze rubriek besteedt de jongerenredactie aandacht aan het onderwerp roeping. Wat verstaan wij onder het woord roeping? Hoe kom je erachter wat je roeping is? En hoe geef je dit vorm?

Esther van Berkel interviewde Tim Jochems over zijn roeping. Hij is 23 jaar en woont in Oude-Tonge, op Goeree-Overflakkee. Hij is voor drie dagen in de week werkzaam bij het Hoekschevaards Landschap als medewerker beheer. Daarnaast is hij organisator en presentator bij zijn eigen entertainmentbedrijf, waarmee hij onder meer bedrijfsfeesten, pubquizen en gamenights voor jong en oud verzorgt.

Tim Jochems is actief bij de jongerengroep DKDD (de kerk draait door) bij zijn parochie "De Heilige Familie", die de eilanden Hoeksche Waard en Goeree-Overflakkee omvat. De groep organiseert regelmatig avonden met interessante sprekers, met onderwerpen zoals roeping, de biecht en geloof en politiek. Met DKDD is Jochems dit jaar naar Rome geweest.

Talent

Wat versta jij onder roeping, vraagt Esther aan Tim. "Het woord roeping is in deze maatschappij soms een vergeten begrip", antwoordt Tim Jochems. Veel mensen verstaan hun roeping niet of zijn zoekende in hun roeping, weet hij, ook al heeft ieder zijn of haar eigen talenten gekregen. Roeping heeft ook met geloof te maken.

Hoe ben je erachter gekomen wat jouw roeping is?

'Ik had graag naar de toneelschool gewild. Ik stond als kind al graag op het podium.' Na de Havo is Tim uiteindelijk een andere weg ingeslagen dan de toneelschool. Tim deed de opleiding "opzichter/uitvoerder groene ruimte". Hij heeft dit jaar die opleiding met succes afgesloten en werkt nu in dit vakgebied.

Toch, als het om roeping gaat, ziet hij die vooral bij zijn

entertainmentbedrijf. Tim begon met quizen in de kroeg, maar nu vragen ook bedrijven naar zijn diensten. Met een organisatorisch talent en creativiteit doet hij er alles aan om in de toekomst hiermee zijn brood te verdienen. 'Ik wil in de toekomst zeker cursussen/opleidingen volgen om beter te worden in presenteren. Ik wil ook meer leren over het ondernemen.' Kan ondernemen en plezier maken een roeping zijn? Ja. Volgens Jochems is een roeping een kwestie van kwaliteiten benutten en daarmee iets betekenen voor de wereld en voor de medemens. Ook de inzet voor een jongerengroep kan een roeping zijn. Een roeping kan overigens volgens hem ook iets zijn wat je eigenlijk helemaal niet wil.

Is dat laatste ook te zien in jouw geloof of inzet voor de kerk?

'Ik zie dat ook in geloof en kerk. Ik zou het liefst elke week met meer jongeren in de kerk zitten en niet steeds de jongste zijn.' Net als de meeste katholieke jongeren

in Nederland heeft Jochems vaak te maken met mensen die niet katholiek zijn. 'Het is fijn om tijdens de DKDD-avonden samen te zijn met een paar jongeren die hetzelfde denken als ik over het geloof. Het is mooi om te horen hoe zij in het leven staan en toch katholiek zijn. Ik haal hier veel wijsheid uit.' Die wijsheid helpt om een roeping te ontdekken. Hij vindt het belangrijk om te leven vanuit zijn geloof. 'God is mijn einddoel, waar Jezus mij voorgaat op de weg en de Heilige Geest mij terugbrengt op deze weg als ik afdwaal.'

Eigen pad

Welk advies geef je anderen over het volgen van een roeping? 'Volg je eigen pad. Blijf jezelf. Je eigen pad vinden betekent natuurlijk niet dat je doof moet zijn voor ideeën en feedback van anderen. Neem een actieve houding aan voor wat betreft het waarmaken van je roeping.'

ESTHER VAN BERKEL